

Ανεπιθύμητοι άνθρωποι:

– παράνομες απελάσεις αιτούντων άσυλο από την Ελλάδα

Αφγανός πρόσφυγας στην Πάτρα. Φωτογραφία: NOAS/ΝΗC

Οκτώβριος 2009

ΑΙΤΗΜΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. ΠΡΟΛΟΓΟΣ.....	2
2. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ.....	3
3. ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	6
4. Ο ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΔΟΥΒΛΙΝΟ ΙΙ ΚΑΙ Ο ΚΙΝΔΥΝΟΣ ΕΜΜΕΣΗΣ ΕΠΑΝΑΠΡΟΩΘΗΣΗΣ.....	8
5. ΣΥΝΑΦΗΣ ΔΙΕΘΝΗΣ ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ.....	10
6. Η ΕΛΛΕΙΨΗ ΝΟΜΙΚΩΝ ΕΓΓΥΗΣΕΩΝ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΑΙΤΟΥΝΤΕΣ ΑΣΥΛΟ ΚΑΙ ΟΣΟΥΣ ΕΠΙΣΤΡΕΦΟΝΤΑΙ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΒΑΣΕΙ ΤΟΥ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΥ ΔΟΥΒΛΙΝΟ ΙΙ.....	14
Οι ατέλειες του ελληνικού συστήματος ασύλου.....	14
Έλλειψη πρόσβασης στην διαδικασία ασύλου.....	15
Η συνέντευξη του αιτούντα άσυλο.....	16
Γραφειοκρατικές παγίδες.....	16
Αξιολόγηση των αιτημάτων ασύλου.....	17
Το προηγούμενο σύστημα.....	17
Το νέο σύστημα.....	18
Ασυνόδευτοι ανήλικοι.....	19
Το σύστημα με το οποίο εργάζεται η ελληνική αστυνομία.....	20
7. ΠΑΡΑΝΟΜΕΣ ΑΠΕΛΑΣΕΙΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΣΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΑ.....	21
Α. Απελάσεις ατόμων που δεν έχουν υποβάλει αίτηση ασύλου.....	25
Β. Απελάσεις ατόμων που ζητούν άσυλο κατά τη σύλληψή τους.....	27
Γ. Απελάσεις αιτούντων άσυλο που υποβάλλουν και τυπικά αίτηση ασύλου ενώ κρατούνται.....	28
Δ. Απελάσεις αιτούντων άσυλο η εξέταση του αιτήματος των οποίων εκκρεμεί.....	29
8. ΑΠΕΛΑΣΕΙΣ ΒΑΣΕΙ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΟ-ΤΟΥΡΚΙΚΟΥ ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟΥ ΕΠΑΝΕΙΣΔΟΧΗΣ.....	32
9. Η ΤΟΥΡΚΙΑ ΚΑΙ Ο ΚΙΝΔΥΝΟΣ ΤΗΣ ΕΜΜΕΣΗΣ ΕΠΑΝΑΠΡΟΩΘΗΣΗΣ.....	35

1. ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η έκθεση αυτή εκπονήθηκε από τρεις οργανώσεις – την Μη Κυβερνητική Οργάνωση «ΑΙΤΗΜΑ», την Νορβηγική Επιτροπή Ελσίνκι (NHC) και την Νορβηγική Οργάνωση για τους Αιτούντες Άσυλο (NOAS). Η ομάδα που διενήργησε την έρευνα και συνέταξε την έκθεση απαρτίστηκε από τους Σπύρο Ριζάκο (ΑΙΤΗΜΑ), Ivar Dale, Berit Nising Lindeman (NHC) και Sylo Taraku (NOAS).

Η Kishwar Hanif του NOAS έκανε σχόλια επί του αρχικού κειμένου και προτάσεις για την βελτίωσή του.

Τα στοιχεία που παρουσιάζονται στην έκθεση συνελέγησαν κατά τη διάρκεια ερευνητικής αποστολής στην Ελλάδα, την Τουρκία και το Ιράκ την περίοδο Απριλίου-Μαΐου 2009 καθώς και από την παρακολούθηση των εξελίξεων καθ'όλη τη διάρκεια του καλοκαιριού του 2009.

Η ερευνητική ομάδα των τριών οργάνωσεων συνομίλησε με εκπροσώπους Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων, κυβερνητικούς εκπροσώπους και με μεγάλο αριθμό πρώην και νυν αιτούντων άσυλο στη Νορβηγία, την Ελλάδα, την Τουρκία και το Ιράκ.

Θέλουμε να εκφράσουμε τις ευχαριστίες μας σε κάποιους από αυτούς που μας βοήθησαν να συλλέξουμε τις πληροφορίες που απαιτούνταν για τη σύνταξη αυτής της έκθεσης και εκείνους που μας προσέφεραν πολύτιμες συμβουλές και σχόλια: τους/τις Αλεξία Βασιλείου (Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες), την Μαριάννα Τζεφεράκου (Ομάδα Δικηγόρων για τα Δικαιώματα Μεταναστών και Προσφύγων), Oktay Durukan (Τουρκική Επιτροπή Ελσίνκι Ισταμπούλ), Gülseren Yoleri (Ένωση Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων Ισταμπούλ), Ville Forsman (Διευθυντή του τουρκικού τμήματος της Διεθνούς Αμνηστίας), Falah Mustafa Bakir (Διευθυντή Διεθνών Σχέσεων της Περιφερειακής Κυβέρνησης του Ιρακινού Κουρδιστάν), τον Γιώργο Τσαρμπόπουλο (επικεφαλής του γραφείου της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ στην Ελλάδα), το γραφείο της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ στην Τουρκία και τους Darine El-Hajj και Charles Lynch-Staunton (Γραφείο Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ στο Ερμπίλ του Ιρακινού Κουρδιστάν).

Είναι αλήθεια ότι η επαφή των αιτούντων άσυλο με ερευνητές μπορεί μακροπρόθεσμα να βελτιώσει τη γενική κατάσταση των προσφύγων. Αυτοί που μας μίλησαν όμως γνώριζαν ότι αυτό δεν θα τους βοηθούσε άμεσα να αντιμετωπίσουν τα προβλήματα που τους ταλάνιζαν. Γι'αυτό το λόγο είμαστε ευγνώμονες σε όλους όσοι μας εκμυστηρεύθηκαν τις εμπειρίες τους.

Αθήνα, Όσλο Οκτώβριος 2009

2. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ

Με βάση τα στοιχεία που συλλέξαμε κατά τη διάρκεια έρευνάς μας στην Ελλάδα, την Τουρκία και το Ιράκ κατά το διάστημα Απριλίου-Σεπτεμβρίου 2009, τα οποία επιβεβαιώνονται και από τις εκθέσεις και τα ευρήματα διεθνών οργανισμών καθώς και Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων, υποστηρίζουμε ότι η αρχή της μη επαναπροώθησης παραβιάζεται κατάφωρα από την ελληνική πρακτική των παράνομων απελάσεων, και συνακόλουθα και από την μεταφορά στην Ελλάδα αιτούντων άσυλο βάσει του κανονισμού Δουβλίνο II.

Σε αυτή την έκθεση παρουσιάζουμε συγκεκριμένες περιπτώσεις παράνομης απέλασης από τις ελληνικές αρχές ατόμων των οποίων το αίτημα ασύλου εκκρεμεί καθώς επίσης και άλλων ομάδων. Αυτές οι απελάσεις εκτελούνται με τέτοιο αυθαίρετο τρόπο ώστε να μην μπορεί να υποστηρίξει κανείς ότι και όσοι επιστρέφονται στην Ελλάδα βάσει του κανονισμού Δουβλίνο II δεν κινδυνεύουν εξίσου με απέλαση.

Τα κράτη που δεσμεύονται από τον κανονισμό Δουβλίνο II θα πρέπει να σεβαστούν την υποχρέωση που έχουν αναλάβει βάσει του διεθνούς δικαίου να μην μεταφέρουν έναν αιτούντα άσυλο σε οποιαδήποτε χώρα ενδέχεται να τον επαναπροωθήσει σε μία άλλη χώρα όπου απειλείται η ζωή και η ελευθερία του για έναν από τους λόγους που αναφέρονται στην Σύμβαση για το Καθεστώς των Προσφύγων ή όπου μπορεί να υποστεί μεταχείριση που αντιβαίνει στο άρθρο 3 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου.

Η υποχρέωση αυτή δεν μπορεί να παρακαμφθεί με αναφορά σε πολυμερείς συμφωνίες όπως ο κανονισμός Δουβλίνο II, ο οποίος καθορίζει ποιο κράτος είναι αρμόδιο για την εξέταση ενός αιτήματος ασύλου. Η άμεση ή έμμεση επαναπροώθηση απαγορεύεται τόσο από το άρθρο 33 της Σύμβασης για το Καθεστώς των Προσφύγων όσο και από το άρθρο 3 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Αυτή είναι η ορθή ερμηνεία των νομικών υποχρεώσεων των Ευρωπαϊκών κρατών που συμβαδίζει και με τη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου όπως αυτή αναπτύσσεται στην απόφαση σχετικά με την υπόθεση *TI εναντίον Ηνωμένου Βασιλείου*¹. Σύμφωνα με αυτή την απόφαση η μεταφορά ενός αιτούντα άσυλο σε ένα ενδιάμεσο συμβαλλόμενο κράτος, δεν αίρει την αυτόνομη ευθύνη που έχει το κάθε κράτος να διασφαλίσει ότι ο αιτών άσυλο δεν θα εκτεθεί σε μεταχείριση που αντιβαίνει στο άρθρο 3, λόγω μιας απόφασης απέλασης.

Με βάση τα ευρήματα της έρευνάς μας και τις εξελίξεις στην ελληνική πολιτική ασύλου που συντελέστηκαν μετά την έκδοση της έκθεσής μας «Ζήτημα τύχης το δικαίωμα στο άσυλο στην Ευρώπη» που εκδόθηκε τον Απρίλιο του 2008², συνιστούμε τα ακόλουθα:

¹ *TI vs. UK*, ECHR, application no. 43844/98, 7 March 2000.

² NOAS/The Norwegian Helsinki Committee/Greek Helsinki Monitor: "A Gamble With the Right to Asylum in Europe" <http://noas.org/file.php?id=53>

-Η Ελλάδα, σε συνεργασία με την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, θα πρέπει να αναπτύξει ένα εθνικό σύστημα ασύλου που θα βασίζεται στην πλήρη διασφάλιση του δικαιώματος να ζητά κανείς άσυλο και να απολαμβάνει προστασίας καθώς και της δυνατότητας να ασκεί αποτελεσματική προσφυγή έναντι οποιασδήποτε αρνητικής απόφασης.

-Η Ελλάδα θα πρέπει να αποσύρει το πρόσφατο προεδρικό διάταγμα 81/2009, το οποίο με την κατάργηση του δεύτερου βαθμού εξέτασης των αιτημάτων ασύλου στερεί από τους αιτούντες άσυλο τη δυνατότητα αποτελεσματικής προσφυγής.

-Η Ελλάδα θα πρέπει να σεβαστεί τις διεθνείς της υποχρεώσεις και να σταματήσει την πρακτική της απέλασης αιτούντων άσυλο χωρίς να τους έχει επιτρέψει να υποβάλουν αίτηση ασύλου ή να προσβάλουν τη νομιμότητα της απέλασης.

-Η Ελλάδα θα πρέπει να εκδώσει οδηγίες για τους συνοριοφύλακες, τους αστυνομικούς και το δυναμικό του Λιμενικού Σώματος σχετικά με τα δικαιώματα των αιτούντων άσυλο. Επιπλέον θα πρέπει να υπάρξει εκπαίδευση αυτών που λαμβάνουν αποφάσεις για τη χορήγηση ασύλου³

-Η Ελληνική Αστυνομία και ειδικότερα τα Γραφεία Απελάσεων θα πρέπει να χρησιμοποιούν μία ενιαία βάση δεδομένων η οποία θα περιέχει πληροφορίες σχετικά με τα εκκρεμή αιτήματα ασύλου.

-Λαμβάνοντας υπόψη την αυτόνομη υποχρέωσή τους για την τήρηση της αρχής της μη επαναπροώθησης, όλες οι χώρες που δεσμεύονται από τον κανονισμό Δουβλίνο II θα πρέπει να αναστείλουν την μεταφορά αιτούντων άσυλο στην Ελλάδα και να επιτρέψουν την εξέταση του αιτήματός τους σύμφωνα με το άρθρο 3 (2) του κανονισμού.

-Η Ευρωπαϊκή Ένωση θα πρέπει να καταδικάσει ρητά τις πρόσφατες κατασταλτικές πολιτικές της Ελλάδας σε σχέση με τις παράνομες απελάσεις και επαναπροωθήσεις που παρουσιάζονται τόσο στη δική μας έκθεση όσο και σε άλλες συναφείς εκθέσεις.

-Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή οφείλει να θέσει την Ελλάδα σε καθεστώς επιτήρησης με βάση συγκεκριμένο σχέδιο καταπολέμησης των κινδύνων που αντιμετωπίζουν όσοι επιστρέφονται στην Ελλάδα βάσει του κανονισμού Δουβλίνο II αλλά και οι άλλοι αιτούντες άσυλο που βρίσκονται στη χώρα αυτή.

---

³ Όλοι όσοι ασχολούνται με την εξέταση των αιτημάτων ασύλου θα πρέπει να έχουν αντίγραφο των οδηγιών της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες σχετικά με την χορήγηση προσφυγικού καθεστώτος. Επίσης θα πρέπει να δοθεί σε όλους τους συνοριοφύλακες και τους αξιωματικούς της αστυνομίας που υπηρετούν στα σύνορα η Σύσταση R (98) 15 της Επιτροπής Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης για την εκπαίδευση όσων έρχονται πρώτοι σε επαφή με αιτούντες άσυλο, ιδιαίτερα στα σύνορα. Το έγγραφο αυτό υπάρχει στην ηλεκτρονική διεύθυνση www.coe.int/t/cm

-Θα πρέπει να συμφωνηθεί στο επίπεδο της Ευρωπαϊκής Ένωσης ένας μηχανισμός δικαιότερης κατανομής των αιτούντων άσυλο έτσι ώστε να ελαφρυνθεί η Ελλάδα η οποία με βάση το παρόν σύστημα δέχεται συγκριτικά μεγαλύτερο αριθμό αιτούντων άσυλο.

3. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Αυτή η έκθεση αποτελεί συνέχεια της αρχικής μας έκθεσης, *Ζήτημα τύχης το δικαίωμα στο άσυλο στην Ευρώπη: η ελληνική πολιτική ασύλου και ο κανονισμός Δουβλίνο II*, που εκδόθηκε τον Απρίλιο του 2008 ⁴. Η έκθεση αυτή περιέγραφε τις σοβαρές αδυναμίες του ελληνικού συστήματος ασύλου. Η άποψή μας, ότι κανείς αιτών άσυλο δεν θα έπρεπε να επιστρέφεται στην Ελλάδα βάσει του κανονισμού Δουβλίνο II, υποστηρίχθηκε και από διεθνείς οργανισμούς προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των δικαιωμάτων των προσφύγων, όπως η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες ⁵, το Παρατηρητήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (Human Rights Watch) και η Διεθνής Αμνηστία.

Δυστυχώς, οι χώρες που δεσμεύονται από τον κανονισμό Δουβλίνο II δεν ακολούθησαν αυτές τις συστάσεις: ακόμα και η Νορβηγία που την άνοιξη του 2008 έλαβε την απόφαση να αναστείλει την μεταφορά αιτούντων άσυλο στην Ελλάδα, την άνοιξη του 2009 ήρε εν μέρει την αναστολή αυτή.

Υποστηρίζουμε ότι η κατάσταση στην Ελλάδα έχει επιδεινωθεί σε τέτοιο βαθμό ώστε να μην είναι δυνατόν να θεωρηθεί ότι οι Ευρωπαϊκές χώρες τηρούν τις υποχρεώσεις τους έναντι του προσφυγικού και ανθρωπιστικού δικαίου, εφόσον επιστρέφουν στην Ελλάδα αιτούντες άσυλο. Επιπλέον η αναστολή της μεταφοράς αιτούντων άσυλο στην Ελλάδα θα έπρεπε να εφαρμόζεται μέχρις ότου αποδειχθεί ότι οι επιστρεφόμενοι βάσει του κανονισμού Δουβλίνο II θα απολαμβάνουν στην Ελλάδα αποτελεσματική προστασία από την επαναπροώθηση και ότι θα έχουν πρόσβαση σε δίκαιες και κατάλληλες διαδικασίες ασύλου.

Παρ'ότι οι χώρες που δεσμεύονται από τον κανονισμό Δουβλίνο II αναγνωρίζουν τις σοβαρές αδυναμίες του ελληνικού συστήματος ασύλου, η γενική τους θέση είναι ότι η μεταφορά αιτούντων άσυλο στην Ελλάδα δεν συνιστά παραβίαση της αρχής της μη επαναπροώθησης. Αυτό ήταν και το συμπέρασμα που επίσης αποτυπώθηκε και σε μία απόφαση που έλαβε το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΔΔΑ) το 2008:

«...δεν υπάρχει κανένα στοιχείο από το οποίο να προκύπτει ότι αυτοί που επιστρέφονται στην Ελλάδα διατρέχουν τον κίνδυνο διαδοχικής μεταφοράς τους σε τρίτη χώρα όπου θα αντιμετωπίσουν κακομεταχείριση που αντιβαίνει στο Άρθρο 3, χωρίς να τους παρέχεται στο ελληνικό έδαφος πραγματική δυνατότητα να προσφύγουν στο Δικαστήριο ζητώντας την εφαρμογή του Κανόνα 39 για να αποτρέψουν μία τέτοια μεταφορά τους» ⁶

⁴ www.noas.org/file.php?id=53

⁵ <http://www.unhcr.org/482199802.pdf>

⁶ <http://www.unhcr.org/refworld/country,,ECHR,,IRN,,49476fd72,0.html>

Σε αυτή την υπόθεση το ΕΔΔΑ αναφέρεται στη νομική προστασία που παρέχεται βάσει του Κανόνα 39 των διαδικασιών του, σύμφωνα με τον οποίο άτομα που επιθυμούν να προσβάλουν απόφαση δικαστηρίου χώρας που έχει κυρώσει την Ευρωπαϊκή Σύμβαση Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων μπορούν να υποβάλουν απευθείας στο ΕΔΔΑ αίτηση για λήψη προσωρινών μέτρων, προκειμένου να προστατευθούν τα δικαιώματα και τα συμφέροντα των μερών μίας διαφοράς που έχει τεθεί ενώπιον του Δικαστηρίου, έως ότου εκδοθεί απόφαση ως προς το παραδεκτό και την ουσία της υπόθεσης. Πρόκειται για μία διαδικασία που χρησιμοποιείται όλο και περισσότερο σε υποθέσεις έκδοσης και απέλασης αιτούντων άσυλο. Στην πράξη, όμως, οι αιτούντες άσυλο πολύ δύσκολα έχουν πρόσβαση σε αυτή τη διαδικασία⁷, ιδιαίτερα στην Ελλάδα.

Με βάση την έρευνα που διενεργήθηκε από τις οργανώσεις «ΑΙΤΗΜΑ», Νορβηγική Επιτροπή Ελσίνκι (NHC) και Νορβηγική Οργάνωση για τους Αιτούντες Άσυλο (NOAS), η έκθεση αυτή έχει ως στόχο να καταδείξει ότι οι αιτούντες άσυλο που βρίσκονται στην Ελλάδα καθώς και οι επιστρεφόμενοι στην Ελλάδα βάσει του κανονισμού Δουβλίνο II *εξακολουθούν* να διατρέχουν κίνδυνο επαναπροώθησης και ότι δεν μπορούν να προσβάλουν την απέλασή τους ή την απόφαση η οποία την διατάσσει.

Οι αιτούντες άσυλο που βρίσκονται στην Ελλάδα αντιμετωπίζουν ιδιαίτερες δυσχέρειες εξαιτίας:

1. Της έλλειψης πρόσβασης στις διαδικασίες ασύλου
2. Των σοβαρών αδυναμιών του ελληνικού συστήματος ασύλου
3. Των παράνομων απελάσεων⁸

Θα περιγράψουμε εν συντομία τα δύο πρώτα προβλήματα, καθώς αυτά έχουν ήδη στοιχειοθετηθεί εμπειριστικά από πολλές πρόσφατες εκθέσεις αρμόδιων επιτροπών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και διεθνών οργανώσεων ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Άλλωστε τα θέματα αυτά τα έχουμε ήδη καλύψει με την προηγούμενή μας έκθεση, στην οποία είχαμε καταλήξει στη διαπίστωση ότι η ελληνική διαδικασία ασύλου και πρακτική φαλκιδεύει στην ουσία το δικαίωμα στο άσυλο όπως αυτό αποτυπώνεται στο σχετικό διεθνές δίκαιο ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Σε αυτήν την δεύτερη κατά σειρά έκθεσή μας θα παρουσιάσουμε μερικές ιδιαίτερα ανησυχητικές περιπτώσεις απελάσεων, συμπεριλαμβανομένων περιστατικών παράνομης απέλασης από τις ελληνικές αρχές ατόμων των

---

⁷ <http://assembly.coe.int/Main.asp?link=/Documents/WorkingDocs/Doc09/EDOC11978.htm>

⁸ Με τον όρο «παράνομες απελάσεις» αναφερόμαστε στην πρακτική απομάκρυνσης αιτούντων άσυλο χωρίς να έχουν εξεταστεί οι υποθέσεις τους ή ατόμων που επιθυμούν να υποβάλουν αίτηση ασύλου αλλά που στην πράξη αποκλείονται από την πρόσβαση στη διαδικασία ασύλου. Στην έννοια των παράνομων απελάσεων περιλαμβάνουμε επίσης την απέλαση εκείνων των οποίων τα αιτήματα έχουν απορριφθεί έπειτα από μία πλημμελή εξέταση καθώς και εκείνων που, αν και χρήζουν διεθνούς προστασίας, επιλέγουν να μην υποβάλουν αίτηση ασύλου στην Ελλάδα επειδή γνωρίζουν ότι η διαδικασία εξέτασης των αιτημάτων στη χώρα αυτή δεν παρέχει εχέγγυα μίας δίκαιης κρίσης.

οποίων το αίτημα ασύλου εκκρεμούσε. Τέτοιες απελάσεις λαμβάνουν χώρα με τόσο αυθαίρετο τρόπο ώστε να μην μπορεί να υποστηρίξει κανείς ότι αυτοί που επιστρέφονται βάσει του κανονισμού Δουβλίνο II δεν κινδυνεύουν εξίσου με απέλαση.

Το γραφείο της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες στην Ελλάδα υπογράμμισε ότι «οι αιτούντες άσυλο που επιστρέφονται στην Ελλάδα από άλλες ευρωπαϊκές χώρες κινδυνεύουν, όπως και οι υπόλοιποι αιτούντες άσυλο, να έλθουν αντιμέτωποι με τις αδυναμίες του συστήματος ασύλου, οι οποίες μπορεί να οδηγήσουν σε απόρριψη του αιτήματός τους και σε έκθεσή τους στον κίνδυνο απέλασής τους στην Τουρκία, χωρίς να έχει προηγηθεί ουσιαστική εξέταση του αιτήματός τους»⁹. Το δε γραφείο της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες στην Τουρκία προσέθεσε ότι: υπάρχει σοβαρός κίνδυνος η Τουρκία να απελάσει τέτοια άτομα στο Ιράκ, το Ιράν ή το Αφγανιστάν χωρίς να έχει προηγηθεί εξέταση της ανάγκης που έχουν για προστασία¹⁰.

4. Ο ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΔΟΥΒΛΙΝΟ II ΚΑΙ Ο ΚΙΝΔΥΝΟΣ ΕΜΜΕΣΗΣ ΕΠΑΝΑΠΡΟΩΘΗΣΗΣ

Ο διακηρυγμένος στόχος του κανονισμού Δουβλίνο II είναι η εξέταση κάθε αιτήματος ασύλου να γίνεται σε μία και μόνο χώρα. Προαπαιτούμενο ενός τέτοιου συστήματος είναι ότι όλες οι χώρες δεσμεύονται από τις ίδιες διεθνείς συνθήκες και ότι συνεπώς οι αιτούντες άσυλο θα έχουν παρόμοια μεταχείριση σε οποιαδήποτε χώρα εξετάσει το αίτημά τους.

Οι χώρες που δεσμεύονται από τον κανονισμό Δουβλίνο II και που επιστρέφουν αιτούντες άσυλο στην Ελλάδα πιστεύουν εσφαλμένα ότι αυτά τα άτομα θα έχουν πρόσβαση σε κατάλληλες διαδικασίες ασύλου στη χώρα αυτή. Στην πραγματικότητα όμως η κατάσταση για όσους επιστρέφονται στην Ελλάδα βάσει του κανονισμού αυτού είναι ακόμα περιπλοκότερη από εκείνη που αντιμετωπίζουν οι άλλοι αιτούντες άσυλο.

Η προηγούμενη έκθεσή μας περιέγραψε εμπειριστωμένα την κατάσταση όσων επιστρέφονται στην Ελλάδα βάσει του κανονισμού Δουβλίνο II, όπως αυτή αποτυπώθηκε σε συνεντεύξεις που διενεργήσαμε με άτομα που ανήκουν σε αυτή την κατηγορία. Έκτοτε δεν έχουμε διαπιστώσει κάποια βελτίωση στην κατάστασή τους. Τα προβλήματα του ελληνικού συστήματος ασύλου, που παραθέτουμε στη συνέχεια, αφορούν εξίσου όλους τους αιτούντες άσυλο, συμπεριλαμβανομένων όσων επιστρέφονται στην Ελλάδα βάσει του κανονισμού Δουβλίνο II.

Η αρχή της μη-επαναπροώθησης αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο του διεθνούς προσφυγικού δικαίου. Η ουσία της αρχής αυτής συνίσταται στην

⁹ | Συνέντευξη με τον κ. Γιώργο Τσαρμπόπουλο, Ύπατη Αρμοστεία ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, Αθήνα, 22/4/2009

¹⁰ | Συνέντευξη με το προσωπικό του γραφείου της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες στην Τουρκία, 28/4/2009

απαγόρευση επιστροφής ενός ατόμου σε μία χώρα όπου το άτομο αυτό μπορεί να εκτεθεί σε δίωξη ή άλλο σοβαρό κίνδυνο για τη ζωή ή την ελευθερία του. Το δικαίωμα να ζητά κανείς άσυλο και να τυγχάνει προστασίας από το ενδεχόμενο δίωξης περιλαμβάνεται στην Οικουμενική Διακήρυξη των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων καθώς και την Σύμβαση για το Καθεστώς των Προσφύγων και το Πρωτόκολλο του 1967. Η απαγόρευση της επαναπροώθησης είναι ζωτικής σημασίας στο διεθνές δίκαιο, καθώς διασφαλίζει την προστασία από την παραβίαση των θεμελιωδών ανθρωπίνων δικαιωμάτων, περιλαμβανομένων των δικαιωμάτων στη ζωή, την αποφυγή των βασανιστηρίων και της απάνθρωπης και εξευτελιστικής μεταχείρισης, και την ασφάλεια. Αυτά τα δικαιώματα απειλούνται όταν κάποιος επιστρέφεται, άμεσα ή έμμεσα, σε μία χώρα όπου μπορεί να αντιμετωπίσει δίωξη ή παρόμοιους κινδύνους.

Ο θεμελιώδης χαρακτήρας που έχει η απαρέγκλιτη τήρηση της αρχής της μη-επιαναπροώθησης προκύπτει με σαφήνεια στην περίπτωση των διεθνών και Ευρωπαϊκών Συμβάσεων που σχετίζονται ειδικότερα με την απαγόρευση των βασανιστηρίων και της κακομεταχείρισης.¹¹

Ο απόλυτος χαρακτήρας του καθήκοντος μη-επιαναπροώθησης σε περιπτώσεις που σχετίζονται με την απαγόρευση των βασανιστηρίων προκύπτει εναργώς από τη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων στις υποθέσεις *Soering*¹² και *Chahal*¹³ κατά Ηνωμένου Βασιλείου. Ειδικότερα όσον αφορά τους πρόσφυγες, τα κράτη υποχρεούνται να μην επιστρέφουν «με οποιονδήποτε τρόπο» ένα άτομο σε περιοχές όπου η ζωή ή η ελευθερία του θα απειλούνταν για έναν από τους λόγους που περιλαμβάνονται στη Σύμβαση της Γενεύης.

Όμως η άμεση απέλαση ενός πρόσφυγα ή αιτούντα άσυλο στη χώρα όπου έχει φόβο δίωξης δεν αποτελεί τη μοναδική μορφή επαναπροώθησης. Τα κράτη έχουν επίσης την ευθύνη να εφαρμόζουν την αρχή αυτή με τρόπο ώστε να διασφαλίζεται ότι οι αιτούντες άσυλο δεν θα απελαύνονται στη χώρα καταγωγής τους χωρίς να έχει προηγηθεί εξαντλητική εξέταση του αιτήματός τους. Η μεταφορά ενός πρόσφυγα από μία χώρα σε μία άλλη, η οποία με τη σειρά της τον απελαύνει στη χώρα όπου έχει φόβο δίωξης, συνιστά έμμεση επαναπροώθηση. Σε αυτή την περίπτωση και οι δύο χώρες φέρουν κοινή ευθύνη για παραβίαση της αρχής της μη επαναπροώθησης.

Το γεγονός ότι τα κράτη που εφαρμόζουν τον κανονισμό Δουβλίνο II δεσμεύονται από την απαγόρευση της επαναπροώθησης που διατυπώνεται στην Σύμβαση για το Καθεστώς των Προσφύγων (άρθρο 33 (1))¹⁴, την

¹¹ Το άρθρο 3 της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών κατά των βασανιστηρίων απαγορεύει στα κράτη να μεταφέρουν ένα άτομο σε μία χώρα «όπου υπάρχει βάσιμος λόγος να πιστευτεί κανείς ότι υπάρχει κίνδυνος για το άτομο αυτό να υποβληθεί σε βασανιστήρια»

¹² *Soering* κατά Ηνωμένου Βασιλείου (1989, παράγραφος 88) υπόθεση αρ.. 14038/88, απόφαση της 7^{ης} Ιουλίου 1989

¹³ *Chahal* κατά Ηνωμένου Βασιλείου

<http://www.unhcr.org/refworld/publisher,ECHR,,IND,3ae6b69920,0.html>

¹⁴ «1. Ουδμία Συμβαλλομένη Χώρα θα απελαύνει ή θα επαναπροωθή, καθ' οιονδήποτε τρόπον, Πρόσφυγας, εις τα σύνορα εδαφών ένθα η ζωή ή ελευθερία αυτών απειλούνται δια λόγους φυλής, θρησκείας, εθνικότητας, κοινωνικής τάξεως ή πολιτικών πεποιθήσεων»

Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου του 1950(ΕΣΔΑ) (άρθρο 3) και την Σύμβαση του 1987 για την απαγόρευση των βασανιστηρίων (άρθρο 3), δεν σημαίνει αναγκαστικά ότι τηρούν στην πράξη αυτές τις δεσμεύσεις. Θα πρέπει να έχει κανείς υπ'όψη ότι όλα τα κράτη έχουν αυτόνομη υποχρέωση να μην υποβάλουν αιτούντες άσυλο σε επαναπροώθηση, άμεση ή έμμεση. Οι αρχές κάθε κράτους που είναι αρμόδιες για την λήψη αποφάσεων επί των αιτημάτων ασύλου, είναι υπεύθυνες για την τήρηση της νομικής υποχρέωσης που έχουν τα κράτη να προβαίνουν σε εμπειριστατωμένη έρευνα για τον κίνδυνο επαναπροώθησης, πριν μεταφέρουν έναν αιτούντα άσυλο σε μία τρίτη χώρα¹⁵. Αυτές θα πρέπει να διασφαλίσουν ότι ένας αιτών άσυλο δεν διατρέχει κίνδυνο έμμεσης επαναπροώθησης, δηλαδή κίνδυνο δίωξης, για έναν από τους λόγους που περιλαμβάνονται στη Σύμβαση, ή/και βασανιστηρίων ή απάνθρωπης και εξευτελιστικής μεταχείρισης.

Η απαγόρευση της έμμεσης επαναπροώθησης έχει αναγνωριστεί από την εθνική νομολογία των κρατών που δεσμεύονται από το σχετικό δειθνές δίκαιο. Το Γερμανικό Συνταγματικό Δικαστήριο στην απόφασή του της 14^{ης} Μαΐου 1996 (2 BvR 1938/93 and 2 BvR 2315/93) έκρινε ότι η αρχή της μη επαναπροώθησης απαγορεύει όχι μόνο την άμεση απέλαση στη χώρα όπου υπάρχει φόβος δίωξης, αλλά επίσης την απέλαση σε άλλες χώρες όπου υπάρχει κίνδυνος περαιτέρω επαναπροώθησης.¹⁶

Σε σχέση με τις συμφωνίες που συνάπτονται μεταξύ χωρών για τον καθορισμό της αρμοδιότητας εξέτασης αιτήσεων ασύλου, η νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων είναι ανάλογη με εκείνη του Γερμανικού Συνταγματικού Δικαστηρίου. Το ΕΔΑΔ έχει δηλαδή κρίνει ότι η μεταφορά σε ένα ενδιάμεσο κράτος το οποίο έχει επίσης κυρώσει την Σύμβαση (ΕΣΔΑ) δεν απαλλάσσει τη χώρα από την ευθύνη της να εγγραφεί ότι ο αιτών δεν εκτίθεται σε κίνδυνο μεταχείρισης αντίθετης προς το άρθρο 3 της ΕΣΔΑ λόγω μίας απόφασης απέλασης.¹⁷

---

¹⁵ Η Εκτελεστική Επιτροπή της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες (που αποτελείται από αντιπροσώπους των κυβερνήσεων των κρατών μελών) έχει κατ'επανάληψη δηλώσει ότι θα πρέπει να διασφαλίζεται σε όλες τις περιπτώσεις η τήρηση της «θεμελιώδους αρχής της μη επαναπροώθησης, συμπεριλαμβανόμενης της άρνησης εισόδου στα σύνορα» (Πορίσματα 6 και 22). Η Επιτροπή έχει επίσης δηλώσει ότι πρέπει να υπάρχει μία σαφώς προσδιορισμένη αρχή η οποία να είναι υπεύθυνη για την εξέταση αιτημάτων ασύλου και ότι οι αρχές των συνόρων δεν θα πρέπει να απορρίπτουν αιτήσεις ασύλου χωρίς να έχουν παραπέμψει τους αιτούντες στην αρμόδια αρχή (Πορίσματα 8 και 15j).

¹⁶ Το δικαστήριο έτσι επιβεβαίωσε ότι η ευθύνη ενός κράτους βάσει του άρθρου 33 της Σύμβασης της Γενεύης του 1951 για τους Πρόσφυγες μπορεί να περιλαμβάνει και την έμμεση επαναπροώθηση μέσω μίας, θεωρούμενης ως ασφαλούς, τρίτης χώρας.

¹⁷ Απόφαση ΕΔΑΔ επί της υπόθεσης : Τ.Ι. κατά Ηνωμένου Βασιλείου, αρ. 43844/98, εκθέσεις 2000-III

5. ΣΥΝΑΦΗΣ ΔΙΕΘΝΗΣ ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ

Απόφαση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου

Στην απόφαση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου επί της υπόθεσης K.R.S. κατά Ηνωμένου Βασιλείου της 2ας Δεκεμβρίου 2008 (32733/08)¹⁸, η οποία περιέχει και μία σχετικά λεπτομερειακή αναφορά στην προηγούμενη έκθεσή μας, *Ζήτημα τύχης το δικαίωμα στο άσυλο στην Ευρώπη*, το δικαστήριο αναφέρει τα ακόλουθα:

“... δεν υπάρχει κανένα στοιχείο από το οποίο να προκύπτει ότι όσοι επιστρέφονται στην Ελλάδα βάσει του κανονισμού Δουβλίνο II διατρέχουν κίνδυνο διαδοχικής απέλασης σε τρίτη χώρα όπου θα αντιμετωπίσουν κακομεταχείριση αντίθετη στο Άρθρο 3, χωρίς να τους παρασχεθεί στο ελληνικό έδαφος πραγματική δυνατότητα να απευθυνθούν στο Δικαστήριό μας ζητώντας τη λήψη προσωρινών μέτρων σύμφωνα με τον Κανόνα 39 για να αποτρέψουν μία τέτοια εξέλιξη (...) οι αιτούντες άσυλο στην Ελλάδα έχουν δικαίωμα να προσβάλουν οποιαδήποτε απόφαση απέλασης και να ζητήσουν τη λήψη προσωρινών μέτρων σύμφωνα με τον κανόνα 39».

Η έκθεσή μας δείχνει ότι η απόφαση αυτή δεν είναι ορθή – τόσο ως προς το συμπέρασμά της σχετικά με τον κίνδυνο έμμεσης επαναπροώθησης όσο και ως προς τον ισχυρισμό ότι οι αιτούντες άσυλο στην Ελλάδα έχουν πραγματική δυνατότητα να απευθυνθούν στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο ζητώντας τη λήψη μέτρων, προκειμένου να αποτρέψουν μία τέτοια επαναπροώθηση. Τα ευρήματά μας τα οποία παρουσιάζουμε στο κεφάλαιο που αφορά τις παράνομες απελάσεις δείχνουν ότι οι αιτούντες άσυλο στην Ελλάδα δεν έχουν στην πράξη τη δυνατότητα να αποτρέψουν πιθανή επαναπροώθησή τους και να ζητήσουν τη λήψη προσωρινών μέτρων από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων κατ'εφαρμογή του Κανόνα 39.

Προκειμένου να ασκήσουν οι κρατούμενοι το δικαίωμά τους να αναζητήσουν την προστασία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, θα πρέπει να έχουν πρόσβαση σε νομική βοήθεια. Όμως οι περισσότεροι δεν την έχουν.

Στην προηγούμενη έκθεσή μας, την οποία μνημόνευσε το Δικαστήριο, είχαμε αναλύσει την έλλειψη νομικής βοήθειας. Καθώς η κατάσταση δεν έχει μεταβληθεί, θα θέλαμε να παραθέσουμε εκ νέου αυτή την ανάλυση:

Στους αιτούντες άσυλο δεν παρέχεται, κατά κανόνα, ενημέρωση για το δικαίωμα στη νομική βοήθεια ούτε και για τον τρόπο με τον οποίο μπορεί κανείς να έχει πρόσβαση σε τέτοια βοήθεια. Καθώς δεν υπάρχει διαδικασία διορισμού νομικού παραστάτη από τις αρχές, οι δικηγόροι θα πρέπει με δική τους πρωτοβουλία να επικοινωνήσουν με τους αιτούντες άσυλο προκειμένου να τους συνδράμουν. Σύμφωνα με την εμπειρία του Ελληνικού Παρατηρητηρίου των Συμφωνιών του Ελσίνκι οι δικηγόροι δεν έχουν πάντοτε

---

¹⁸ <http://www.unhcr.org/cgi-bin/texis/vtx/refworld/rwmain?page=search&docid=49476fd72&skip=0&query=rule%2039>

πρόσβαση στα κέντρα κράτησης όπου κρατούνται οι αιτούντες άσυλο και σε μερικές περιπτώσεις δεν λαμβάνουν άδεια να εισέλθουν στα κέντρα κράτησης αν δεν δώσουν τα ονόματα των πελατών τους. Τέτοιες πρακτικές συνιστούν αφ'εαυτές προσκόμματα στη νομική εκπροσώπηση των αιτούντων άσυλο.

Το γεγονός ότι υπάρχουν λίγοι μόνο δικηγόροι που ασχολούνται με υποθέσεις ασύλου αποτελεί επίσης πρόβλημα. Σύμφωνα με τις Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις με τις οποίες ήλθαμε σε επαφή, υπάρχουν περίπου 15 δικηγόροι που παρέχουν δωρεάν νομική βοήθεια. Αυτοί συνεργάζονται με Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις και αμείβονται εν μέρει από χρηματοδοτήσεις του Ευρωπαϊκού Ταμείου Προσφύγων. Υπάρχουν επίσης περί τους 10 δικηγόροι οι οποίοι προσπαθούν να συνδράμουν αιτούντες άσυλο σε εθελοντική βάση. Τέλος, υπάρχουν και λίγοι επαγγελματίες δικηγόροι οι οποίοι αναλαμβάνουν υποθέσεις ασύλου έναντι αμοιβής. Συγκρινόμενος με τον μεγάλο αριθμό αιτούντων άσυλο, ο συνολικός αριθμός των ατόμων που παρέχουν νομική βοήθεια είναι ελάχιστος και δεν μπορεί σε καμία περίπτωση να καλύψει τις επείγουσες ανάγκες των αιτούντων άσυλο σε δωρεάν νομική βοήθεια, ιδιαίτερα εν όψει του γεγονότος ότι η συντριπτική πλειονότητα των αποφάσεων είναι απορριπτικές.

Ο Σπύρος Κουλοχέρης, διευθυντής της νομικής υπηρεσίας του Ελληνικού Συμβουλίου για τους Πρόσφυγες, μας είπε ότι οι δικηγόροι συχνά αναγκάζονται να ασχολούνται κυρίως με την διασφάλιση του δικαιώματος πρόσβασης στη διαδικασία ασύλου και με άλλα διοικητικά θέματα, τα οποία ασφαλώς έχουν μεγάλη πρακτική αξία- όπως για παράδειγμα η εξεύρεση στέγης. Όμως έτσι δεν απομένει επαρκής χρόνος για να συντάσσουν εμπεριστατωμένες προσφυγές κατά απορριπτικών αποφάσεων.

Η πραγματικότητα αυτή επιβεβαιώνεται και από την Μαριάννα Τζεφεράκου της Ομάδας Δικηγόρων για τα Δικαιώματα Μεταναστών και Προσφύγων:

“Οι αιτούντες άσυλο στην Ελλάδα δεν έχουν πραγματική νομική εκπροσώπηση, έτσι ώστε να υποβάλουν προσφυγές. Υπάρχουν λίγοι μόνο δικηγόροι που ασχολούνται με υποθέσεις ασύλου και αυτοί αναλώνονται κυρίως σε γραφειοκρατικές εργασίες. Δεν έχουμε πρόσβαση στο φάκελο των αιτούντων άσυλο και δεν έχουμε χρόνο να συντάξουμε αναφορές για τις παραβάσεις της διαδικασίας ασύλου που διαπιστώνουμε καθημερινά. Οι ελληνικές αρχές δεν παρέχουν νομική βοήθεια στους αιτούντες άσυλο σε κανένα στάδιο της διαδικασίας ασύλου.”

Ως αποτέλεσμα της έλλειψης νομικής συνδρομής και των πεπερασμένων χρονικών δυνατοτήτων των λίγων ατόμων που παρέχουν νομική συνδρομή, οι προσφυγές είναι συχνά σύντομες και επιφανειακές. Αναφέρουν απλώς ότι προσβάλλεται η πρωτοβάθμια απόφαση. Αυτό με τη σειρά του φυσικά σημαίνει ότι δεν υπάρχουν επαρκή δεδομένα για μία εμπεριστατωμένη εξέταση των λόγων για τους οποίους ζητά κανείς άσυλο σε δεύτερο βαθμό.

Η ερευνητική μας ομάδα δεν διαπίστωσε κάποια πρόοδο σε σχέση με τα προβλήματα που παρατέθηκαν ανωτέρω. Η Μαριάννα Τζεφεράκου αυτή τη

φορά προσέθεσε στα ανωτέρω και το πρόβλημα της παροχής νομικής βοήθειας σε πρόσφυγες που κρατούνται στην περιοχή του Έβρου.

«Το γεγονός ότι οι πρόσφυγες που κρατούνται στα σύνορα δεν έχουν τη δυνατότητα επικοινωνίας με τον έξω κόσμο και ότι οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις δεν έχουν πρόσβαση σε αυτά τα κέντρα αποτελεί πολύ σοβαρό πρόβλημα.»¹⁹

Η δυνατότητα να βρει κανείς νομική βοήθεια προκειμένου να προσβάλει μία απόφαση απέλασης και να ζητήσει τη λήψη προσωρινών μέτρων από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου είναι σχεδόν ανύπαρκτη, όταν κάποιος κρατείται χωρίς να μπορεί να επικοινωνήσει με τον έξω κόσμο και όταν οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις δεν έχουν πρόσβαση στα κέντρα κράτησης.

Η Επιτροπή Προσφυγών της Νορβηγίας στηρίχθηκε στην υπόθεση K.R.S κατά Ηνωμένου Βασιλείου κατά την πρόσφατη αναθεώρηση της πολιτικής της Νορβηγίας τον Μάιο του 2009. Το συμπέρασμα στο οποίο είχε καταλήξει ήταν ότι η μεταφορά αιτούντων άσυλο στην Ελλάδα μπορούσε να εκτελεστεί εάν πληρούνταν ορισμένες προϋποθέσεις²⁰. Η απόφαση γενικής αναστολής της μεταφοράς στην Ελλάδα αιτούντων άσυλο ανακλήθηκε και πλέον η μεταφορά κάθε αιτούντα άσυλο θα κρίνεται κατά περίπτωση. Το κριτήριο με βάση το οποίο θα λαμβάνεται η απόφαση θα είναι η κατάσταση στην οποία θα βρεθεί ο κάθε αιτών άσυλο όταν επιστραφεί στην Ελλάδα. Μάλιστα η Επιτροπή Προσφυγών κάνει διάκριση μεταξύ αυτών που βρίσκονται σε ευάλωτη κατάσταση και εκείνων που μπορούν να φροντίσουν τον εαυτό τους.

Όμως η νομική κατοχύρωση των αιτούντων άσυλο στην Ελλάδα είναι πολύ περιορισμένη και ο κίνδυνος επαναπροώθησής τους ιδιαίτερα σοβαρός. Σε ένα τέτοιο πλαίσιο δεν έχει νόημα να διακρίνει κανείς μεταξύ ευάλωτων και μη αιτούντων άσυλο

Με δύο δικαστικές αποφάσεις ενός Γαλλικού και ενός Γερμανικού δικαστηρίου αντίστοιχα, ανεστάλη η μεταφορά αιτούντων άσυλο στην Ελλάδα βάσει του κανονισμού Δουβλίνο II λόγω της έλλειψης νομικής προστασίας των αιτούντων αυτών στη χώρα αυτή.

Σε μία απόφαση του Διοικητικού Δικαστηρίου της Φρανκφούρτης την 8^η Ιουλίου 2009 (K 4376/07.F.A.(3)), οι δικαστές κατέληξαν σε ένα παρόμοιο συμπέρασμα. Το παρακάτω απόσπασμα προέρχεται από μία περίληψη της απόφασης που γράφτηκε από τον Καθηγητή Holger Hoffman:

«Τα προβλήματα της διαδικασίας ασύλου, τα οποία δεν πρόκειται να εξαλειφθούν στο άμεσο μέλλον, η ανυπαρξία επιδομάτων και στέγασης για τους αιτούντες άσυλο, η αδυναμία εξεύρεσης νόμιμης εργασίας κατά τη διάρκεια της πολύ μακράς διαδικασίας ασύλου

¹⁹ Συνέντευξη με την Μαριάννα Τζεφεράκου, Αθήνα, 22/4/2009.

²⁰ <http://www.une.no/Aktuelt/For-pressen/Pressemeldinger/Retur-til-Hellas--pa-visse-vilkar/>

καθώς και η έλλειψη ενημέρωσης και νομικής καθοδήγησης κατά τη διάρκεια όλης της διαδικασίας, οδήγησαν το Δικαστήριο στη γνώμη ότι δεν πληρούνται τα κριτήρια μίας δίκαιης διαδικασίας ασύλου. Για το λόγο αυτό το Δικαστήριο έκρινε ότι η Γερμανική κυβέρνηση πρέπει να εφαρμόσει την παράγραφο 2 του Άρθρου 3 του κανονισμού Δουβλίνο II και να εξετάσει την υπόθεση στη Γερμανία και συνεπώς πρέπει να φέρει τον αιτούντα από την Ελλάδα στη Γερμανία για το σκοπό αυτό».

Μία άλλη συναφής απόφαση που προέρχεται από το Διοικητικό Δικαστήριο του Παρισιού και εκδόθηκε την 31^η Ιουλίου 2009, αρ. υπόθεσης 0912502/9-1, ανέστειλε την μεταφορά στην Ελλάδα μίας οικογένειας.

Βάσει των αναφερομένων στην έκθεση του Επιτρόπου του Συμβουλίου της Ευρώπης για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα Thomas Hammerberg, η Γαλλική απόφαση τονίζει την απειλή παραβίασης των βασικών ανθρωπίνων δικαιωμάτων των αιτούντων άσυλο και των επιστρεφόμενων στην Ελλάδα με βάση τον κανονισμό Δουβλίνο II. Η αιτιολόγηση της απόφασης είναι παρόμοια με εκείνη του Γερμανικού δικαστηρίου που προαναφέραμε και βασίζεται στην αδυναμία της Ελλάδας να εξασφαλίσει την πρόσβαση στη διαδικασία ασύλου. Το Γαλλικό δικαστήριο επίσης περιέλαβε στο σκεπτικό του στοιχεία που προέρχονταν και από την έκθεση της Επιτροπής του Συμβουλίου της Ευρώπης για την πρόληψη των βασανιστηρίων. Με την απόφαση ασκήθηκε κριτική στις συνθήκες υποδοχής και κράτησης στην Ελλάδα καθώς ακόμα στην ελλιπή χρήση της ρήτρας κυριαρχίας που προβλέπεται στην παράγραφο 2 του Άρθρου 3 του κανονισμού Δουβλίνο II.

6. Η ΕΛΛΕΙΨΗ ΝΟΜΙΚΩΝ ΕΓΓΥΗΣΕΩΝ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΑΙΤΟΥΝΤΕΣ ΑΣΥΛΟ ΚΑΙ ΟΣΟΥΣ ΕΠΙΣΤΡΕΦΟΝΤΑΙ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΒΑΣΕΙ ΤΟΥ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΥ ΔΟΥΒΛΙΝΟ II.

Προκειμένου να αντιληφθεί κανείς τον κίνδυνο επαναπροώθησης που διατρέχουν στην Ελλάδα άνθρωποι που χρήζουν διεθνούς προστασίας, συμπεριλαμβανομένων όσων επιστρέφονται βάσει του κανονισμού Δουβλίνο II, πρέπει να γνωρίζει αφενός τις σοβαρές ατέλειες που παρουσιάζει το σύστημα ασύλου στην Ελλάδα, το οποίο στην πράξη αρνείται στους αιτούντες άσυλο το δικαίωμα σε αποτελεσματική προστασία, και αφετέρου το σύστημα με το οποίο εργάζεται η Ελληνική Αστυνομία.

Οι ατέλειες του ελληνικού συστήματος ασύλου

Η Ελλάδα έχει δεχθεί τα τελευταία χρόνια άνευ προηγουμένου επικρίσεις εξ' αιτίας των προβλημάτων που παρουσιάζει το σύστημα ασύλου. Θα υπέθετε κανείς ότι αυτές οι επικρίσεις θα οδηγούσαν τις ελληνικές αρχές σε σοβαρές προσπάθειες για τη βελτίωση του συστήματος ασύλου. Παρ'όλα αυτά, όπως όλα δείχνουν, η κατάσταση των αιτούντων άσυλο στην Ελλάδα έχει, αντιθέτως, επιδεινωθεί. Η τελευταία μιας σειράς δυσάρεστων εξελίξεων ήταν η

θέσπιση του Προεδρικού Διατάγματος (ΠΔ) 81/2009, το οποίο στην πράξη κατήργησε τον δεύτερο βαθμό εξέτασης των αιτημάτων ασύλου. Μετά από αυτό το μέτρο δεν έχουν απομείνει και πολλά στηρίγματα στους αιτούντες άσυλο. Ο πρώτος βαθμός απορρίπτει ουσιαστικά όλα τα αιτήματα ασύλου.

Η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες θεωρεί ότι οι νέες αυτές εξελίξεις είναι “πιθανόν να καταστήσουν την προστασία στην Ελλάδα ακόμη πιο δυσπρόσιτη γι’ αυτούς που την χρειάζονται”²¹, και στις 17 Ιουλίου 2009²² αισθάνθηκε υποχρεωμένη να δηλώσει ότι δε θα συμμετέχει στη νέα διαδικασία ασύλου:

«Ο Ύπατος Αρμοστής του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες σημειώνει με μεγάλη ανησυχία ότι οι δομικές αλλαγές που εισήχθησαν από το Προεδρικό Διάταγμα 81/2009 δεν εγγυώνται επαρκώς την αποτελεσματικότητα και το δίκαιον της διαδικασίας χορήγησης καθεστώτος πρόσφυγα στην Ελλάδα, όπως απαιτείται από τη διεθνή και την ευρωπαϊκή νομοθεσία».

Ακολουθεί μια σύντομη επισκόπηση των βασικών προβλημάτων του ελληνικού συστήματος ασύλου, συμπεριλαμβανομένων των εξελίξεων που ακολούθησαν τη θέσπιση του νέου ΠΔ 81/2009.

Έλλειψη πρόσβασης στην διαδικασία ασύλου

Αυτοί που προσπαθούν να εισέλθουν στο ελληνικό έδαφος προκειμένου να ζητήσουν άσυλο συνήθως απωθούνται από την ακτοφυλακή του Αιγαίου ή από τα ναρκοπέδια στα ελληνοτουρκικά σύνορα.

Αλλά και από αυτούς που κατορθώνουν να εισέλθουν στην Ελλάδα και συλλαμβάνονται, πολύ λίγοι κατορθώνουν να υποβάλουν αίτηση ασύλου στην περιοχή των συνόρων.

Η μεγάλη πλειοψηφία αυτών πρέπει, όταν αφεθούν ελεύθεροι, να ταξιδέψουν μέχρι την Αθήνα για να υποβάλουν αίτηση στο κεντρικό Τμήμα Ασύλου της Πέτρου Ράλλη, όπου κάθε Σάββατο συνωστίζονται 2.000 ως 3.000 άτομα. Από αυτούς, μόνο λίγοι τελικά θα κατορθώσουν να την υποβάλουν. Πριν τη θέσπιση του ΠΔ 81/2009, 200 αιτούντες άσυλο υπέβαλαν αίτηση κάθε εβδομάδα. Από τις 20 Ιουλίου 2009 ο αριθμός αυτός μειώθηκε στους 50.

Πολλοί από αυτούς που θα ήθελαν να ζητήσουν άσυλο παραπονούνται ότι δεν μπορούν να υποβάλουν την σχετική αίτηση στις ελληνικές αρχές, ακόμα και μετά από επανειλημμένες προσπάθειες.

Όσον αφορά τους κρατούμενους, οι εκκλήσεις τους να υποβάλουν αίτηση ασύλου αγνοούνται συστηματικά, εκτός και αν παρέμβει κάποιος δικηγόρος, οπότε το αίτημα υποβάλλεται κανονικά. Αλλά ακόμα και η τυπική υποβολή του αιτήματος συχνά δεν είναι αρκετή, προκειμένου να εκκινήσει η διαδικασία ασύλου. Οι κρατούμενοι που έχουν υποβάλει αίτηση ασύλου σχεδόν πάντα αφήνονται ελεύθεροι με ένα υπηρεσιακό σημείωμα το οποίο αναφέρει ότι θα πρέπει να εγκαταλείψουν τη χώρα μέσα σε 30 ημέρες, σαν να μην είχε υποβληθεί ποτέ αίτηση ασύλου.

²¹ <http://www.unhcr.org/refworld/country,,,GRC,4562d8b62,4a8a73261e,0.html>

²² <http://www.statewatch.org/news/2009/jul/greece-unhcr.prel.pdf>

Η συνέντευξη του αιτούντα άσυλο

Πριν τη θέσπιση του ΠΔ 81/2009, οι συνεντεύξεις διεξάγονταν από έναν αστυνομικό υπάλληλο και διαρκούσαν μόνο μερικά λεπτά. Δεν εμβάθυναν και συχνά διεξάγονταν χωρίς διερμηνέα. Το τελευταίο αποτελούσε τον κανόνα για το Αστυνομικό Τμήμα του Αερολιμένα Αθηνών, το σημείο όπου πρωτοέρχονται σε επαφή με τις ελληνικές αρχές οι αιτούντες άσυλο που επιστρέφονται στην Ελλάδα βάσει του κανονισμού Δουβλίνο II.

Η πρωτοβάθμια απόφαση (σχεδόν πάντα αρνητική) βασιζόταν εξ ολοκλήρου σε αυτή την ανούσια συνέντευξη, κατά την οποία δεν δινόταν στους αιτούντες η δυνατότητα να εξηγήσουν τον πραγματικό λόγο για τον οποίο ζητούσαν άσυλο.

Με το νέο σύστημα που εισήγαγε το ΠΔ 81/2009 οι συνεντεύξεις των αιτούντων άσυλο θα διεξάγονται από επιτροπές αποτελούμενες από δύο αστυνομικούς υπαλλήλους, έναν υπάλληλο της Περιφέρειας και έναν εκπρόσωπο της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες. Όπως σημειώνει η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες ούτε αυτό το σύστημα πρόκειται να βελτιώσει την κατάσταση:

«Το νέο ΠΔ αποκεντρώνει τη λήψη της απόφασης σε πρώτο βαθμό σε πάνω από 50 αστυνομικές διευθύνσεις σε όλη τη χώρα που αντιμετωπίζουν σοβαρές ελλείψεις σε εξειδικευμένο προσωπικό, υπηρεσίες μετάφρασης και νομικής συνδρομής».

Μέχρι σήμερα, το νέο σύστημα δεν έχει εφαρμοστεί ουσιαστικά, καθώς αφενός η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ δήλωσε ότι δεν θα συμμετέχει και αφετέρου οι υπάλληλοι της Περιφέρειας Αττικής, όπου ζει η μεγάλη πλειοψηφία των αιτούντων άσυλο, αρνούνται να εργαστούν για τις καινούριες επιτροπές. Ως αποτέλεσμα, ελάχιστες συνεντεύξεις έχουν διεξαχθεί στην Αθήνα από την 20η Ιουλίου 2009 μέχρι σήμερα. Η κατάσταση αυτή επηρεάζει και αυτούς που επιστρέφονται βάσει του κανονισμού Δουβλίνο II, το σύνολο των οποίων φτάνει στο αεροδρόμιο της Αθήνας.

Γραφειοκρατικές παγίδες

Η παρακολούθηση της εξέλιξης της υπόθεσής τους παρουσιάζει επίσης μια σειρά προβλημάτων για τους αιτούντες άσυλο και όσους επιστρέφονται βάσει του κανονισμού Δουβλίνο II, που μπορεί να ανακαλύψουν ξαφνικά ότι έχουν τεθεί εκτός της διαδικασίας ασύλου εξ' αιτίας παράνομων πρακτικών των αρχών. Οι αιτούντες άσυλο αντιμετωπίζουν δυσκολίες ακόμα και για την ανανέωση των ειδικών δελτίων τους (της λεγόμενης ροζ κάρτας) ή την αλλαγή διεύθυνσης.

Σύμφωνα με την Αλεξία Βασιλείου που είναι μέλος της νομικής υπηρεσίας του Ελληνικού Συμβουλίου για τους Πρόσφυγες²³, το ελληνικό σύστημα ασύλου λειτουργεί ως «παγίδα» για τους αιτούντες άσυλο. Όσο επιμελείς και αν είναι, κινδυνεύουν να μην παραλάβουν ποτέ μία απορριπτική απόφαση επί του

²³ Συνέντευξη με την Αλεξία Βασιλείου, Αθήνα, 22/04/09

αιτήματός τους. Ως εκ τούτου, μπορεί να έχουν χάσει την προθεσμία για να προσβάλουν την απόφαση, χωρίς ποτέ να το συνειδητοποιήσουν. Η ροζ κάρτα τους μπορεί να είναι ακόμα σε ισχύ, αλλά τυπικά η παραμονή τους στη χώρα θα είναι παράνομη.

Αξιολόγηση των αιτημάτων ασύλου

Το προηγούμενο σύστημα

Το προηγούμενο σύστημα παρείχε δύο βαθμούς δικαιοδοσίας για την εξέταση των αιτημάτων ασύλου. Η απόφαση σε πρώτο βαθμό βασιζόταν στις συνεντεύξεις που διεξάγονταν από αστυνομικούς υπαλλήλους. Εκείνοι των οποίων το αίτημα απορριπτόταν είχαν το δικαίωμα προσφυγής. Σύμφωνα με το Π.Δ. 90/2008, η Επιτροπή Προσφυγών είχε αποφασιστική αρμοδιότητα επί των αιτημάτων ασύλου- μια σημαντική βελτίωση, αν και η ίδια η Επιτροπή δεν ήταν ανεξάρτητη: παρ'ότι υπήρχε ένα μέλος του Δικηγορικού Συλλόγου και ένα της Υ.Α./Ο.Η.Ε. για τους Πρόσφυγες, οι κρατικοί υπάλληλοι είχαν την πλειοψηφία.

Οι πρωτοβάθμιες αποφάσεις που λαμβάνονταν με βάση τις συνεντεύξεις που περιγράφηκαν ανωτέρω, ήσαν σχεδόν πάντα αρνητικές. Μία μελέτη που διεξήχθη από την Υ.Α./Ο.Η.Ε. το 2007 σε σχέση με την εφαρμογή της Οδηγίας για τον Προσδιορισμό του Πρόσφυγα σε επιλεγμένα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης έριξε φως σε κάποια από τα προβλήματα που ταλάνισαν πρόσφατα το ελληνικό σύστημα ασύλου:

«...και οι 305 αποφάσεις πρώτου βαθμού που ελήφθησαν μεταξύ Οκτωβρίου 2006 και Απριλίου 2007 από το Υπουργείο Δημοσίας Τάξεως-σχετικές με αιτούντες από το Αφγανιστάν, το Ιράκ, τη Σομαλία, τη Σρι Λάνκα και το Σουδάν-ήσαν αρνητικές. Καμία από τις αποφάσεις δεν περιείχε αναφορές στα γεγονότα ούτε παρείχε οποιαδήποτε νομική αιτιολόγηση. Όλες περιείχαν μία στερεότυπη παράγραφο που ανέφερε ότι ο αιτών εγκατέλειψε την πατρίδα του προς αναζήτηση εργασίας και γενικότερα προς αναζήτηση καλύτερων συνθηκών ζωής. Με άδεια του Υπουργείου Δημοσίας Τάξεως εξετάσαμε τους φακέλους των υποθέσεων. Από τους 305 φακέλους πρωτοβάθμιων αποφάσεων που εξετάστηκαν, οι 294 δεν περιείχαν τις απαντήσεις των αιτούντων σε συγκεκριμένες ερωτήσεις που, όπως αναφέρθηκε, τέθηκαν από τους αστυνομικούς υπαλλήλους που διενήργησαν τις συνεντεύξεις. Καμία άλλη πληροφορία δεν περιέχονταν στα αρχεία αυτά αναφορικά με τους ισχυρισμούς των αιτούντων. Στη συντριπτική πλειοψηφία των υποθέσεων που εξετάστηκαν, ο αστυνομικός υπάλληλος που έπαιρνε τη συνέντευξη χαρακτήριζε τους λόγους για την εγκατάλειψη της χώρας προέλευσης ως “οικονομικούς”.²⁴

Οι απορριπτικές αποφάσεις κατέληγαν συνήθως στο συμπέρασμα ότι ο αιτών ήρθε στην Ελλάδα για οικονομικούς λόγους. Οι συντάκτες τους κατέληγαν σε

---

²⁴<http://www.europarl.europa.eu/document/activities/cont/200805/20080529ATT30342/20080529ATT30342EN.pdf>

αυτό το συμπέρασμα ανεξαρτήτως του αν ο αιτών δήλωνε ότι αυτός ήταν ο λόγος. Είτε δεν καταγράφονταν οι πραγματικοί ισχυρισμοί του αιτούντος είτε δεν του δινόταν καν η δυνατότητα να τους παρουσιάσει.

Στο δεύτερο βαθμό, η κατάσταση ήταν ελαφρώς καλύτερη αλλά η συνολική εικόνα παρέμενε ίδια. Η Επιτροπή Προσφυγών είχε μέλη που θα μπορούσαν να συνεισφέρουν σε μια πιο ενδελεχή αξιολόγηση των αιτημάτων ασύλου, όπως τους εκπροσώπους της Υ.Α./Ο.Η.Ε. και του Δικηγορικού Συλλόγου Αθηνών. Ωστόσο, ο τρόπος με τον οποίο λειτουργούσε αυτή η Επιτροπή δεν έδινε στα μέλη αυτά την ευκαιρία να βελτιώσουν σημαντικά την κατάσταση. Σε κάθε συνεδρίαση η Επιτροπή έπρεπε να εξετάσει τόσες πολλές υποθέσεις που δεν είχε χρόνο να αξιολογήσει σωστά το κάθε αίτημα. Εκτός αυτού, οι υποθέσεις που έφταναν στην Επιτροπή ήταν ως επί το πλείστον αβάσιμες, ενώ τα αιτήματα προσφύγων από το Αφγανιστάν, το Ιράκ, τη Σομαλία ή το Σουδάν δεν έφταναν ενώπιον της Επιτροπής. Συνεπώς, το ποσοστό αναγνώρισης καθεστώτος πρόσφυγα παρέμενε εξαιρετικά χαμηλό σε σχέση με άλλες ευρωπαϊκές χώρες.

Το νέο σύστημα

Το νέο Προεδρικό Διάταγμα τροποποίησε το ΠΔ 90/2008. Στόχος είναι τώρα να εξετάζονται τα αιτήματα ασύλου οριστικά σε ένα βαθμό από Αστυνομικούς Διευθυντές σε όλη τη χώρα, συνεπικουρούμενους από γνωμοδοτικές επιτροπές. Αυτές οι γνωμοδοτικές επιτροπές θα αποτελούνται από δύο αστυνομικούς υπαλλήλους, έναν υπάλληλο της Περιφέρειας και έναν εκπρόσωπο της Υ.Α./Ο.Η.Ε. Η Επιτροπή Προσφυγών καταργείται και χάνει την αποφασιστική αρμοδιότητα ως προς τα εκκρεμή αιτήματα. Η μοναδική νομική προστασία που διαθέτουν πλέον οι αιτούντες άσυλο είναι να προσφύγουν στο Συμβούλιο της Επικρατείας, το Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο, που όμως δεν κρίνει επί της ουσίας.

Αυτή η αλλαγή σηματοδοτεί μια σημαντική οπισθοδρόμηση, αφού η, ήδη απaráδεκτη, μεταχείριση των αιτούντων άσυλο στη Ελλάδα θα επιδεινωθεί ακόμη περισσότερο με το νέο σύστημα, σύμφωνα με το οποίο η ευθύνη για την αξιολόγηση των αιτημάτων σε πρώτο βαθμό ανατίθεται στις αστυνομικές διευθύνσεις.

Η Υ.Α./Ο.Η.Ε. θεώρησε ότι αυτές οι εξελίξεις “είναι πιθανό να καταστήσουν την προστασία στην Ελλάδα ακόμη πιο δυσπρόσιτη γι’ αυτούς που την έχουν ανάγκη”, και στις 17 Ιουλίου 2009 και αισθάνθηκε υποχρεωμένη να δηλώσει ότι δε θα συμμετέχει στη νέα διαδικασία ασύλου:

«Το νέο ΠΔ καταργεί την υπάρχουσα επιτροπή προσφυγών, που ήταν το αποφασίζον όργανο σε δεύτερο βαθμό, και διατηρεί τη δυνατότητα μιας περιορισμένης έκτασης επανεξέτασης της υπόθεσης ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας. Κατ’αυτό τον τρόπο δεν εγγυάται το δικαίωμα σε *αποτελεσματική προσφυγή*. Επιπλέον, η υπόδειξη του Αναπληρωτή Υπουργού Δημοσίας Τάξεως ως αποφασίζουσας αρχής για τα ήδη εκκρεμή αιτήματα σε β’ βαθμό δεν είναι συμβατή με την ευρωπαϊκή νομοθεσία που

απαιτεί ένα όργανο που να είναι ανεξάρτητο από το όργανο που αποφασίζει στον πρώτο βαθμού δικαιοδοσίας.

Υπό το φως των ανωτέρω, στην παρούσα φάση, η Υ.Α./Ο.Η.Ε. δεν μπορεί να συμμετάσχει ούτε στις Γνωμοδοτικές Επιτροπές Προσφύγων για την εξέταση των αιτημάτων ασύλου σε πρώτο βαθμό ούτε στις Γνωμοδοτικές Επιτροπές Προσφυγών για την εξέταση των περίπου 30.000 εκκρεμών αιτήσεων.²⁵

Στις 16 Ιουλίου 2009 μία ομάδα 15 ελληνικών Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων που ασχολούνται με αιτούντες άσυλο έκαναν μια δημόσια παρέμβαση²⁶, στην οποία ανέφεραν ότι το νέο Προεδρικό Διάταγμα στερεί από τους αιτούντες άσυλο το δικαίωμα να εξεταστεί το αίτημά τους σε δεύτερο βαθμό, κατά παράβαση της ευρωπαϊκής νομοθεσίας.

Υπ' αυτές τις συνθήκες, συμπεραίνει κανείς ότι η Ελλάδα δεν μπορεί να εγγυηθεί μια δίκαιη εξέταση των αιτημάτων ασύλου και την προστασία των αιτούντων, συμπεριλαμβανομένων και των επιστρεφόμενων βάσει του κανονισμού Δουβλίνο II. Το ίδιο το ΠΔ 81/2009 συνιστά παραβίαση της ευρωπαϊκής οδηγίας για τις διαδικασίες.

Ασυνόδευτοι ανήλικοι

Ειδικότερα οι ανήλικοι που ζητούν άσυλο θα έπρεπε να προστατεύονται βάσει της διεθνούς και της ελληνικής νομοθεσίας²⁷. Ωστόσο, εκθέσεις ποικίλων οργανώσεων ανθρωπίνων δικαιωμάτων τονίζουν το γεγονός ότι η Ελλάδα δεν παρέχει κανενός είδους προστασία σε αυτή την ευάλωτη κοινωνική ομάδα. Η Υ.Α./Ο.Η.Ε. αναφέρει ότι οι ελληνικές αρχές που έχουν υποχρέωση να προστατεύουν τα δικαιώματα των ανηλίκων, σπανίως ασχολούνται με ζητήματα που αφορούν την υποδοχή τους ή τα δικαιώματα πρόνοιας²⁸. Παράλληλα, στην έκθεση του Παρατηρητηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (Human Rights Watch) "Αφημένα στη Μοίρα τους" (2008), αναφέρεται ότι κάποια παιδιά είπαν ότι δεν ήθελαν να υποβάλουν αίτηση ασύλου επειδή είχαν βιώσει κακομεταχείριση και βία στα χέρια των κρατικών υπαλλήλων.

Το γεγονός ότι ο κίνδυνος επαναπροώθησης αφορά στην Ελλάδα ακόμη και ασυνόδευτους ανήλικους είναι εξαιρετικά ανησυχητικό. Στην ως άνω μελέτη του 2008, η Υ.Α./Ο.Η.Ε. εξέφρασε την ανησυχία της για τις αποφάσεις απέλασης που εκδίδονται εις βάρος ανηλίκων που εισέρχονται παράνομα στην Ελλάδα. Αλλά και ανωτέρω έκθεση Παρατηρητηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων όμως υπογράμμισε ότι η πρακτική της επαναπροώθησης, η

²⁵ http://www.unhcr.gr/Press_Rel/31_2009_17July.htm

²⁶ http://www.hlhr.gr/press/13ngo-orgs_migr_ref_16042009.pdf

²⁷ Το π.δ. 220/2007 που ενσωματώνει το άρθρο 19 (1) της κοινοτικής οδηγίας 2003/9/EC προβλέπει ότι οι ανήλικοι προστατεύονται από ένα σύστημα επιτροπείας. Η Ελλάδα επίσης δεσμεύεται από το άρθρο 22 της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού του 1989, την οποία κύρωσε το 1993, να παρέχει ειδική προστασία στα παιδιά.

²⁸ Έρευνα του Γραφείου της Υ.Α./Ο.Η.Ε. στην Ελλάδα, Ασυνόδευτοι Ανήλικοι Αιτούντες Άσυλο στην Ελλάδα, Απρίλιος 2008, σελ 50-57, http://hosting01.vivodinet.gr/unhcr/UAM_survey.pdf

απώθησή τους στα σύνορα και η επιστροφή τους στην Τουρκία αποθαρρύνει τα παιδιά να ζητήσουν άσυλο κατά τον ίδιο τρόπο που αποθαρρύνει και τους ενήλικους αιτούντες άσυλο στην Ελλάδα.

Δεν προβλέπεται πουθενά στο ελληνικό Δίκαιο η υποχρέωση των αρχών να αξιολογούν το αν η απέλαση ενός ασυνόδευτου παιδιού είναι προς το συμφέρον του ή αν μετά την επιστροφή του θα απολαμβάνει την απαραίτητη φροντίδα. Το ελληνοτουρκικό Πρωτόκολλο Επανεισδοχής του 2001 που περιγράφεται λεπτομερέστερα σε επόμενο κεφάλαιο, δεν προβλέπει καμία εξαίρεση για τους ασυνόδευτους ανήλικους.

Το σύστημα με το οποίο εργάζεται η Ελληνική Αστυνομία

Ένα μεγάλο πρόβλημα στην Ελλάδα είναι το γεγονός ότι η αστυνομία που είναι υπεύθυνη για την σύλληψη και την απέλαση των παράνομων μεταναστών, είναι ταυτόχρονα αρμόδια για τον χειρισμό των υποθέσεων ασύλου. Ο διπλός αυτός ρόλος, αυτού που είναι ταυτόχρονα διώκτης και προστάτης, αναπόφευκτα προκαλεί σύγχυση.

Αλλά και η οργανωτική δομή της Ελληνικής Αστυνομίας όσον αφορά τους αλλοδαπούς είναι προβληματική, πράγμα που μπορεί εύκολα να οδηγήσει στην απέλαση ενός αιτούντα άσυλο του οποίου το αίτημα εκκρεμεί. Πιο συγκεκριμένα, η Ελληνική Αστυνομία διαθέτει δύο διαφορετικές βάσεις δεδομένων για τους αλλοδαπούς. Η μία χρησιμοποιείται από το Τμήμα Απελάσεων και η άλλη από το Τμήμα Ασύλου.

Το Τμήμα Απελάσεων δεν έχει άμεση πρόσβαση στη βάση δεδομένων του Τμήματος Ασύλου. Αυτό πρακτικά σημαίνει ότι εάν συλληφθεί ένας αιτών άσυλο με αίτημα σε ισχύ, αλλά έχει χάσει την ροζ κάρτα του ή δεν την έχει πάνω του, το Τμήμα Απελάσεων δεν μπορεί να δει στη βάση δεδομένων που χρησιμοποιεί την πληροφόρηση σχετικά με το αίτημα ασύλου. Αν αυτό συνδυαστεί με την αδιαφορία με την οποία αντιμετωπίζουν συνήθως οι αστυνομικοί τους κρατούμενους και την έλλειψη διερμηνέων μπορούμε να αντιληφθούμε ότι οι διαμαρτυρίες ενός κρατουμένου ή οι απεγνωσμένες προσπάθειές του να δώσει στους αστυνομικούς να καταλάβουν ότι έχει αίτημα ασύλου σε ισχύ πιθανότατα θα πέσουν στο κενό.

Έτσι η διαδικασία απέλασης –άτυπης ή επίσημης-θα προχωρήσει και ο αιτών άσυλο θα απελαθεί. Μερικές από τις υποθέσεις που παρουσιάζουμε στο επόμενο κεφάλαιο είναι πολύ χαρακτηριστικές από αυτή την άποψη.

7. ΠΑΡΑΝΟΜΕΣ ΑΠΕΛΑΣΕΙΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΣΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΑ

Καθώς η διαδικασία ασύλου στην Ελλάδα παρουσιάζει τα σοβαρά προβλήματα που παρουσιάσαμε, το ζήτημα των παράνομων απελάσεων καθίσταται ακόμα σοβαρότερο. Οι αιτούντες άσυλο κινδυνεύουν να απωθηθούν στο τουρκικό έδαφος χωρίς να τους δοθεί η ευκαιρία να υποβάλουν αίτηση ασύλου. Μπορεί επίσης να απελαθούν από την Ελλάδα σε οποιοδήποτε στάδιο της διαδικασίας ασύλου. Η έλλειψη ασφαλιστικών δικλίδων ισχύει για όλους, συμπεριλαμβανομένων και αυτών που επιστρέφονται βάσει του κανονισμού Δουβλίνο II.

Η πρακτική των παράνομων απελάσεων από την Ελλάδα προς την Τουρκία είναι ευρέως γνωστή και έχει τεκμηριωθεί από έναν αριθμό διεθνών οργανισμών και οργανώσεων.

Το PROASYL και η Ομάδα Δικηγόρων για τα δικαιώματα μεταναστών και προσφύγων στην έκθεσή τους «Η αλήθεια είναι πικρή, αλλά πρέπει να ειπωθεί» αναφέρουν ότι:

«Γίνονται συστηματικές επαναπροωθήσεις από το Ελληνικό Λιμενικό Σώμα τόσο στα εθνικά χωρικά ύδατα όσο και στα εξωτερικά σύνορα της Ευρωπαϊκής Ένωσης (...) Στην περιοχή του Έβρου οι πρόσφυγες συλλαμβάνονται αμέσως από τους συνοριοφύλακες και κρατούνται χωρίς να καταγράφονται. Κατά την κράτησή τους στερούνται ακόμα και τα θεμελιώδη δικαιώματά τους. Δεν τους δίνεται η δυνατότητα να επικοινωνήσουν με τον έξω κόσμο και στη συνέχεια επαναπροωθούνται παράνομα και διά της βίας στην Τουρκία, όπου μπορεί να απειλείται η ζωή και η ελευθερία τους ή μπορεί να κινδυνεύουν με απέλαση στη χώρα καταγωγής τους»²⁹

Από την πλευρά του το Παρατηρητήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (Human Rights Watch) στη δική του έκθεση αναφέρει ότι:

«Στην περιοχή του Έβρου η αστυνομία συστηματικά συλλαμβάνει μετανάστες που εισέρχονται στο ελληνικό έδαφος και τους κρατά για μερικές μέρες χωρίς να τους καταγράφει. Όταν συγκεντρώνεται επαρκής αριθμός μεταναστών, τους πηγαίνει στον ποταμό Έβρο κατά τη διάρκεια της νύχτας και τους απελαύνει μυστικά και διά της βίας στην τουρκική πλευρά»³⁰

Στη Θέση της Υπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες για την Επιστροφή στην Ελλάδα Αιτούντων Άσυλο βάσει του Κανονισμού Δουβλίνο II (Απρίλιος 2008), διατυπώνεται η σύσταση προς τις ευρωπαϊκές χώρες που δεσμεύονται από τον κανονισμό Δουβλίνο II να μην επιστρέφουν αιτούντες άσυλο στην Ελλάδα λόγω της έλλειψης νομικών εγγυήσεων και του κινδύνου επαναπροώθησης:

²⁹ «Η αλήθεια είναι πικρή αλλά πρέπει να ειπωθεί»:

http://www.proasyl.de/fileadmin/proasyl/fm_redakteure/Englisch/Griechenlandbericht_Engl.pdf

³⁰ Από την έκθεση *Stuck in a Revolving Door*: <http://www.hrw.org/fr/node/76211/section/4>

«Υπάρχει μία σειρά προβλημάτων σε σχέση με την πρόσβαση στη διαδικασία ασύλου στην Ελλάδα καθώς και την ποιότητα της διαδικασίας αυτής. Επιπλέον οι συνθήκες υποδοχής εξακολουθούν να υπολείπονται κατά πολύ των διεθνών και ευρωπαϊκών προδιαγραφών. Ως αποτέλεσμα οι αιτούντες άσυλο, περιλαμβανομένων αυτών που επιστρέφονται στην Ελλάδα βάσει του κανονισμού Δουβλίνο II, εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν αδικαιολόγητες δυσχέρειες στην προσπάθειά τους να υποβάλουν αιτήματα ασύλου και να τους παρασχεθεί μία δίκαιη εξέταση των αιτημάτων αυτών. Η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες έχει την ανησυχία ότι ο συνδυασμός όλων αυτών των παραγόντων μπορεί να αυξήσει τον κίνδυνο επαναπροώθησης».³¹

Αλλά και εμείς στην έκθεσή μας *Ζήτημα τύχης το δικαίωμα στο άσυλο στην Ευρώπη* περιγράψαμε την υπόθεση του Taleb, ενός Ιρανού αιτούντα άσυλο που έφθασε στην Ελλάδα την 15^η Απριλίου 2006. Ήλθε στην Ελλάδα από την Τουρκία με αυτοκίνητο, συνελήφθη από την αστυνομία και απελάθηκε παράνομα στην Τουρκία μαζί με πολλούς άλλους:

“Μας μετέφεραν με ένα φορτηγό. Ήμασταν τρεις Ιρανοί και οι υπόλοιποι ήσαν Ιρακινοί. Ήμασταν συνολικά περίπου 30 άτομα. Μας πήραν τα κινητά μας τηλέφωνα και τα πέταξαν στο ποτάμι. Υπήρχε ένας διοικητής που μας χτυπούσε με ένα γκλομπ καθώς επιβιβαζόμαστε στο φορτηγό. Επτά με δέκα άτομα μας συνόδευσαν προς τα σύνορα με τρία-τέσσερα αυτοκίνητα. Δύο από αυτούς ήσαν καταδρομείς και οι υπόλοιποι φορούσαν πολιτικά αλλά κρατούσαν αυτόματα όπλα. Κοίταζαν με κυάλια προς την τουρκική πλευρά των συνόρων. Όταν είδαν ότι δεν υπήρχε κανείς εκεί, μας ανάγκασαν να περάσουμε τα σύνορα και να μπούμε στο τουρκικό έδαφος».

Ο πληθυσμός των οικονομικών μεταναστών και των προσφύγων που εισέρχονται στο ελληνικό έδαφος ή εξέρχονται από αυτό παρουσιάζει μεγάλη κινητικότητα, έτσι ώστε να είναι αδύνατο να ακολουθεί κανείς τα ίχνη τους και τις ενδεχόμενες αλλαγές στο καθεστώς υπό το οποίο βρίσκονται στη χώρα. Είναι βέβαιο ότι ορισμένοι δεν καταγράφονται ποτέ, ούτε όταν εισέρχονται ούτε όταν εξέρχονται ούτε ακόμα και όταν απελαύνονται. Παρά το γεγονός ότι μεγάλος αριθμός τους κρατείται στην περιοχή των συνόρων, κανείς δεν έχει πλήρη εικόνα, καθώς τα κέντρα κράτησης δεν έχουν αξιόπιστους καταλόγους κρατουμένων ενώ παράλληλα οι διεθνείς οργανισμοί που παρακολουθούν την τήρηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων δεν έχουν ικανοποιητική πρόσβαση στα στοιχεία αυτά.

Η Επιτροπή του Συμβουλίου της Ευρώπης για την Πρόληψη των Βασανιστηρίων (CPT) επισκέφθηκε μερικά κέντρα κράτησης των συνόρων τον Σεπτέμβριο του 2008. Η έκθεσή της²¹³⁴ που δημοσιοποιήθηκε την 30^η Ιουνίου 2009, ασκεί σφοδρή κριτική ως προς τις συνθήκες κράτησης σε αυτά τα κέντρα. Η Επιτροπή επιβεβαιώνει επίσης ότι οι ελληνικές αρχές δεν διασφαλίζουν την καταγραφή κάθε κρατουμένου

---

³¹<http://www.cpt.coe.int/documents/grc/2009-20-inf-eng.htm>

στους σχετικούς καταλόγους. Κατά τη διάρκεια των επισκέψεων της Επιτροπής το 2007 και το 2008, τα άτομα που ήσαν καταγεγραμμένα στους καταλόγους κρατουμένων στα κέντρα κράτησης τόσο στην Αλεξανδρούπολη όσο και στην Ορεστιάδα δεν συνέπιπταν με τα άτομα που κρατούνταν στην πραγματικότητα στα κέντρα αυτά.

Η Μαριάννα Τζεφεράκου από την Ομάδα Δικηγόρων για τα Δικαιώματα Μεταναστών και Προσφύγων εξηγεί ότι οι περισσότεροι κρατούμενοι απελαύνονται από την περιοχή του Έβρου:

«Αποτελεί μεγάλο πρόβλημα το γεγονός ότι κρατούνται χωρίς δυνατότητα επικοινωνίας με τον έξω κόσμο και ότι οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις δεν έχουν πρόσβαση σ'αυτούς. Μάλιστα εκτοξεύονται και διάφορες κατηγορίες εναντίον των δικηγόρων ότι δήθεν έχουν διασυνδέσεις με τους διακινητές μεταναστών. Συχνά αναγκάζομαστε να κάνουμε παρεμβάσεις μόνο με βάση αυτά που ακούμε. Δεν έχουμε καθόλου πρόσβαση στα κέντρα κράτησης που βρίσκονται κατά μήκος των συνόρων. Στην περιοχή αυτή γίνονται και πολλές επαναπροωθήσεις στην Τουρκία. Όλοι αυτοί τους οποίους συνάντησε η οργάνωσή μας κρατήθηκαν ομαδικά, συχνά μαζί με τον διακινητή. Σύμφωνα με το νόμο έπρεπε να καταγραφούν και αν επρόκειτο να απελαθούν έπρεπε να προσαχθούν σε δικαστήριο. Μερικοί καταγράφηκαν, πολλοί όμως όχι. Θα πρέπει να υποθέσουμε ότι επαναπροωθήθηκαν»

Η πρακτική αυτή επιβεβαιώνεται επίσης από το γραφείο της Ύπατης Αρμοστείας στην Ελλάδα, που μας είπε ότι υπάρχουν σαφείς ενδείξεις ότι γίνονται παράνομες επαναπροωθήσεις από την ελληνική επικράτεια προς την Τουρκία.

«Πολλοί στέλνονται πίσω στην Τουρκία, απ'ό,τι φαίνεται χωρίς τη συναίνεση των τουρκικών αρχών, δηλαδή εκτός της διαδικασίας του Πρωτοκόλλου Επανεισδοχής. Έχουμε ισχυρές ενδείξεις ότι αυτό συμβαίνει. Βασιζόμαστε σε πληροφορίες που λαμβάνουμε από άτομα που έχουν απελαθεί διά της βίας στην Τουρκία ή από συγγενείς τους, καθώς επίσης από Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις και δικηγόρους. Δεν είναι εύκολο να στοιχειοθετηθούν οι υποθέσεις αυτές ούτε και η κλίμακα στην οποία συμβαίνουν. Σύμφωνα με τις πληροφορίες που συλλέξαμε κατά τη διάρκεια αποστολών της Ύπατης Αρμοστείας καθώς επίσης και από διάφορες άλλες πηγές, μετανάστες, συμπεριλαμβανομένων και ατόμων που ενδέχεται να ζητήσουν άσυλο και που χρήζουν προστασίας, οι οποίοι δεν έχουν λάβει οποιαδήποτε πληροφόρηση σχετικά με τα δικαιώματά τους ή νομική βοήθεια μεταφέρονται στον ποταμό Έβρο και εξαναγκάζονται να περάσουν με βάρκα στην τουρκική πλευρά. Σύμφωνα με αυτές τις πληροφορίες μερικοί από αυτούς κρατούνται προσωρινά και έπειτα καταγράφονται σαν άτομα που αφέθηκαν ελεύθερα, ενώ άλλοι επιστρέφονται στην Τουρκία χωρίς να έχει προηγηθεί οποιαδήποτε καταγραφή τους ως κρατουμένων»³²

Μία απόφαση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, *S.D. εναντίον Ελλάδας*³³ επίσης αναδεικνύει την πρακτική της κράτησης και απέλασης μεταναστών – περιλαμβανομένων εκείνων που ζητούν ρητά άσυλο:

³² Συνέντευξη με τον Γιώργο Τσαρμπόπουλο, YA/OHE, Αθήνα, 22.04.09

³³<http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?action=html&documentId=851175&portal=hbkml&source=externalbydocnumber&table=F69A27FD8FB86142BF01C1166DEA398649>

«Το Δικαστήριο σημείωσε επίσης ότι η αίτηση ασύλου του ενάγοντος καταγράφηκε στην τρίτη προσπάθειά του και ότι στη συνέχεια οι αρχές δεν έλαβαν υπ'όψη το καθεστώς του ως αιτούντα άσυλο. Η κράτησή του με σκοπό την απέλαση δεν είχε στην πραγματικότητα νομική βάση στην ελληνική νομοθεσία μετά από την ημερομηνία κατάθεσης του αιτήματος ασύλου, αφού οι αιτούντες άσυλο δεν μπορούν να απελαθούν για όσο χρονικό διάστημα εκκρεμεί η εξέταση του αιτήματός τους. Η κράτησή του ήταν συνεπώς παράνομη και ως εκ τούτου αντέβαινε στην παράγραφο 1 του Άρθρου 5. Ο S.D. δεν είχε την δυνατότητα να αμφισβητήσει ενώπιον των Ελληνικών Δικαστηρίων την νομιμότητα της κράτησής του. Δεν υπήρχε δυνατότητα σύμφωνα με τον ελληνικό νόμο να επιτύχει την έκδοση μίας απόφασης επί του θέματος αυτού κατά παράβαση της παραγράφου 4 του Άρθρου 5».

Παρ'ότι πολλοί συμφωνούν ότι όντως γίνονται παράνομες απελάσεις, η στοιχειοθέτηση τέτοιων υποθέσεων είναι εξαιρετικά δυσχερής: οι παράνομες απελάσεις δεν καταγράφονται ως τέτοιες, οι απελαθέντες δεν μπορούν να θέσουν το ζήτημα σε αρμόδιες αρχές και Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις, η στοιχειοθέτηση των υποθέσεων απαιτεί έρευνες και στις δύο πλευρές των ελληνοτουρκικών συνόρων και τέλος είναι δύσκολο να λάβει κανείς άδεια προκειμένου να επισκεφθεί τα κέντρα κράτησης της Τουρκίας.

Το γεγονός ότι οι ελληνικές αρχές όντως απελαύνουν αιτούντες άσυλο είναι συνταρακτικό, καθώς μία τέτοια πρακτική περιφρονεί πλήρως τις νόμιμες διαδικασίες και τα δικαιώματα αυτών των ατόμων.

Πέραν των απελάσεων που εκτελούνται βάσει του Ελληνοτουρκικού Πρωτοκόλλου Επανεισδοχής, υπάρχουν διάφοροι τύποι παράνομων απελάσεων από την Ελλάδα. Αυτοί μπορούν σε γενικές γραμμές να υπαχθούν σε πέντε κατηγορίες:

1. Απέλαση αυτών που προσπαθούν να ζητήσουν άσυλο στην Ελλάδα, αλλά δεν τους παρέχεται πρόσβαση στη διαδικασία ασύλου.
2. Απέλαση αυτών που δεν έχουν ζητήσει άσυλο στην Ελλάδα, διότι δικαίως θεωρούν ότι οι πιθανότητες να αναγνωριστούν ως πρόσφυγες είναι τόσο μικρές ώστε επιλέγουν να χρησιμοποιήσουν την Ελλάδα ως χώρα διέλευσης, ωστόσο συλλαμβάνονται καθ'οδόν προς άλλες Ευρωπαϊκές χώρες.
3. Απέλαση αυτών που ενώ αρχικά δεν επιθυμούσαν να ζητήσουν άσυλο στην Ελλάδα, το πράττουν κατά τη διάρκεια της κράτησής τους από την αστυνομία.
4. Απέλαση αυτών που έχουν ζητήσει άσυλο αλλά η αίτησή τους έχει απορριφθεί ή έχουν βρεθεί εκτός διαδικασίας ασύλου εξαιτίας του άδικου συστήματος ασύλου.
5. Απέλαση αυτών που έχουν υποβάλει αίτηση ασύλου στις ελληνικές αρχές παρ'ότι εκκρεμεί η εξέταση του αιτήματός τους.

Δεν θα είχε ιδιαίτερο νόημα να αναζητήσει κανείς διαφορετικό βαθμό κινδύνου απέλασης σε αυτές τις «υπο-ομάδες». Την Ελληνική Αστυνομία κατά βάση δεν την ενδιαφέρει σε ποια από αυτές τις κατηγορίες ανήκει ένα άτομο. Ο

κύριος στόχος της φαίνεται πως είναι να απαλλάξει την Ελλάδα από όσο το δυνατόν περισσότερους μετανάστες και να τους εμποδίσει να συνεχίσουν το ταξίδι τους σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες. Η απειλή της απέλασης αφορά εξίσου όσους έχουν υποβάλει αίτηση ασύλου, όσους θα ήθελαν να υποβάλουν αίτηση ασύλου και τους παράνομους μετανάστες. Όλοι φαίνεται να διατρέχουν τον ίδιο κίνδυνο απέλασης όταν κρατούνται – συμπεριλαμβανομένων αυτών που επιστρέφονται στην Ελλάδα βάσει του κανονισμού Δουβλίνο II.

A. Απελάσεις ατόμων που δεν έχουν υποβάλει αίτηση ασύλου

Υπάρχει πληθώρα παραδειγμάτων ατόμων που βρίσκονται στην Ελλάδα αλλά προτιμούν να φύγουν από αυτήν και να υποβάλουν αίτηση ασύλου σε άλλη ευρωπαϊκή χώρα. Η ερευνητική ομάδα μας συνάντησε πολλά τέτοια άτομα, ιδιαίτερα στον καταυλισμό της Πάτρας, ο οποίος κατεδαφίστηκε από την αστυνομία την 12^η Ιουλίου 2009. Πολλοί έχουν κάνει επανειλημμένες προσπάθειες διέλευσης από την Ελλάδα με σκοπό να συνεχίσουν σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες. Θα περιγράψουμε δύο αντιπροσωπευτικές υποθέσεις ατόμων που προσπάθησαν να διέλθουν από την Ελλάδα χωρίς έγγραφα και απελάθηκαν:

1^η υπόθεση

Ένας Αφγανός Ουζμπεκικής καταγωγής³⁴ ήλθε στην Ελλάδα για πρώτη φορά τον Απρίλιο του 2008. Συνελήφθη αμέσως και στη συνέχεια η αστυνομία τον ανάγκασε να επιβιβαστεί μαζί με άλλα 50 άτομα σε μία ξύλινη βάρκα η οποία τους μετέφερε στην τουρκική πλευρά των συνόρων. Μετά από μία εβδομάδα, έκανε δεύτερη προσπάθεια και αυτή τη φορά έφθασε στην Αθήνα, όπου παρέμεινε οκτώ μήνες μέχρι που συνελήφθη. Αυτή τη φορά, όμως, αφέθηκε ελεύθερος μετά από μία εβδομάδα και μετέβη στην Πάτρα όπου και συνελήφθη για τρίτη φορά. Κατά τη διάρκεια της κράτησής του κακοποιήθηκε από αστυνομικούς. Στη συνέχεια μεταφέρθηκε στα Ελληνο-τουρκικά σύνορα, τον ανάγκασαν και πάλι να επιβιβαστεί σε μία ξύλινη βάρκα και τον έστειλαν πίσω στην τουρκική πλευρά (η δεύτερή του απέλαση). Επανήλθε για τρίτη φορά στην Ελλάδα και συνελήφθη στη Λάρισα. Όταν μας μίλησε είχε πλέον κουραστεί και μας είπε ότι ήθελε να υποβάλει αίτηση ασύλου για να αποφύγει τον κίνδυνο μίας νέας απέλασης

2^η υπόθεση

Μία ανάλογη υπόθεση, που αφορά μεγάλο αριθμό ατόμων που ζήτησαν άσυλο την ώρα που τους απέλαυαν, μας έγινε γνωστή μέσω ενός Αφγανού υπηκόου με τον οποίο μιλήσαμε στη Μυτιλήνη³⁵. Η εξιστόρησή του δίνει μία καλή περιγραφή του τρόπου με τον οποίο οργανώνονται αυτές οι απελάσεις. Έφθασε στην Ελλάδα για πρώτη φορά το 2008 προερχόμενος από την Τουρκία. Συνελήφθη αμέσως και δακτυλοσκοπήθηκε αλλά αφέθηκε ελεύθερος έπειτα από μία εβδομάδα με ένα υπηρεσιακό σημείωμα στο οποίο

³⁴ Συνέντευξη με τον κ. Α, Πειραιάς 20.04.09

³⁵ Συνέντευξη με τον κ. Γ, Μυτιλήνη 23.04.09

αναγραφόταν ότι θα έπρεπε να εγκαταλείψει τη χώρα εντός 30 ημερών. Παρ'ότι επιθυμούσε να ζητήσει άσυλο στην Ευρώπη, δεν ήθελε να υποβάλει αίτηση ασύλου στην Ελλάδα:

«Δεν υπέβαλα αίτηση ασύλου επειδή άκουσα από φίλους μου ότι η Ελλάδα δεν δίνει άσυλο στους πρόσφυγες και ότι δεν τους φέρεται καλά».

Όταν αφέθηκε ελεύθερος μετέβη στην Πάτρα, όπου διέμεινε στον αυτοσχέδιο καταυλισμό των Αφγανών. Κάποια στιγμή κατόρθωσε να επιβιβαστεί κρυφά σε ένα πλοίο που είχε προορισμό την Βενετία, όμως όταν το πλοίο έφτασε στην Ιταλία η αστυνομία τον εντόπισε και τον επέστρεψε στην Ελλάδα.

Τον Δεκέμβριο του 2008, προσπάθησε και πάλι να επιβιβαστεί σε ένα πλοίο που έφευγε από την Πάτρα, αλλά συνελήφθη. Η αστυνομία περίμενε μερικές μέρες μέχρι που συμπληρώθηκε ο αριθμός κρατούμενων που απαιτούνταν για να γεμίσει το λεωφορείο της και στη συνέχεια μετέφερε τους κρατούμενους αυτούς στην Αλεξανδρούπολη όπου έμειναν για περίπου 20 ημέρες. Δεν τους επέτρεπαν να προαυλιστούν ή να κάνουν τηλεφωνήματα.

«Ένα βράδυ μετά το φαγητό οι αστυνομικοί πήραν εκατόν πενήντα άτομα και μας έβαλαν σε λεωφορεία για κρατούμενους (αυτά που έχουν πολύ μικρά παράθυρα). Υπήρχαν πολλοί αστυνομικοί με γκλομπ και στρατιώτες με αυτόματα όπλα. Οι αστυνομικοί και οι στρατιώτες ήταν περισσότεροι από τους κρατούμενους. Μας έλεγαν να μην τους κοιτάζουμε, να κοιτάζουμε προς τα κάτω και να μη μιλάμε μεταξύ μας. Το λεωφορείο κινήθηκε σε έναν χωματόδρομο για περίπου μία ώρα. Κάποια στιγμή σταμάτησε σε ένα σημείο με δέντρα δίπλα στο ποτάμι. Κατεβήκαμε. Είχε πολύ κρύο και δεν είχαμε ζεστά ρούχα. Τρέμαμε από το κρύο. Οι αστυνομικοί και οι στρατιώτες έλεγξαν την περιοχή για αρκετή ώρα και επικοινωνούσαν μεταξύ τους με νοήματα. Όταν βεβαιώθηκαν ότι δεν ήταν κανείς στην άλλη πλευρά του ποταμού άρχισαν να βάζουν τους κρατούμενους σε μία μεγάλη ξύλινη βάρκα»

Σύμφωνα με όσα μας είπε, πολλοί κρατούμενοι, όταν συνειδητοποίησαν ότι θα απελαύνονταν, εξέφρασαν ρητά φόβο για την περίπτωση που θα επέστρεφαν στη χώρα καταγωγής τους. Όμως η Ελληνική Αστυνομία τους αγνόησε:

«Όταν οι κρατούμενοι κατάλαβαν ότι επρόκειτο να απελαθούν στην Τουρκία άρχισαν να κλαίνε και να φωνάζουν ότι δεν θέλουν να πάνε εκεί γιατί η Τουρκία θα τους στείλει πίσω στην πατρίδα τους όπου κινδύνευε η ζωή τους. Τους είπα κι εγώ το ίδιο. Μάλιστα ένας πρόσφυγας που γνώριζε αγγλικά το μετέφρασε στους αστυνομικούς. Αλλά αυτοί μας αγνοούσαν. Οι πρόσφυγες που επιχείρησαν να αντισταθούν χτυπήθηκαν άσχημα από τους αστυνομικούς που τους επιβίβασαν στη βάρκα διά της βίας. Μας έστειλαν απέναντι με διαδοχικά δρομολόγια καθώς η βάρκα μπορούσε να μεταφέρει πενήντα άτομα. Στη βάρκα επέβαιναν δύο αστυνομικοί. Ο ένας κρατούσε το πηδάλιο και ο άλλος μας σημάδευε με ένα πιστόλι για να μην επιχειρήσουμε να αντιδράσουμε. Έτσι βρεθήκαμε στην τουρκική πλευρά. Περπατήσαμε περίπου ένα χιλιόμετρο. Ξαφνικά εμφανίστηκαν πολλοί ένοπλοι Τούρκοι στρατιώτες και μας συνέλαβαν»

B. Απελάσεις ατόμων που ζητούν άσυλο κατά τη σύλληψή τους

Πολλά άτομα που θα ήθελαν να ζητήσουν άσυλο, δεν το πράττουν στην Ελλάδα, καθώς γνωρίζουν καλά ότι οι πιθανότητες να τους χορηγηθεί άσυλο είναι μηδαμινές και ότι η κυβέρνηση δεν παρέχει υποστήριξη στους αιτούντες άσυλο κατά τη διάρκεια εξέτασης του αιτήματός τους. Όμως σε περίπτωση που συλληφθούν, πολλοί λόγω του φόβου που έχουν για όσα μπορούν να συμβούν εάν τους επιστρέψουν στη χώρα καταγωγής τους επιλέγουν να ζητήσουν άσυλο κατά τη διάρκεια της κράτησής τους από την ελληνική αστυνομία, προκειμένου να αποφύγουν την απέλαση. Οι συνεντεύξεις που πήραμε από τέτοια άτομα δείχνουν ότι οι φόβοι τους δεν λαμβάνονται σοβαρά υπ' όψη από την ελληνική αστυνομία που έχει την τάση να αγνοεί το αίτημά τους.

3^η υπόθεση

Κατά τη διάρκεια της επίσκεψής της στο Ερμπίλ του βόρειου Ιράκ η ερευνητική μας ομάδα συνάντησε έναν εικοσάχρονο Κούρδο ³⁶, η ιστορία του οποίου αποτυπώνει αυτή την κατηγορία απελάσεων.

Ο νέος αυτός σκόπευε να διέλθει από την Ελλάδα προκειμένου να προχωρήσει σε άλλη ευρωπαϊκή χώρα και να ζητήσει άσυλο. Όμως, συνελήφθη από την ελληνική αστυνομία. Κατά την σύλληψή του εξέφρασε φόβο δίωξης στην χώρα καταγωγής του, αλλά τον αγνόησαν. Η αστυνομία τον μετέφερε από την Αθήνα στα σύνορα και τον επαναπροώθησε στην Τουρκία.

«Βρισκόμουν στο κέντρο της Αθήνας, στην Ομόνοια, με ένα φίλο όταν μας έπιασε η αστυνομία. Κατάλαβα ότι θα μας έδιωχναν από την Ελλάδα και είπα ότι δεν μπορώ να πάω στο Ιράκ, ότι εκεί έχω προβλήματα, ότι η ζωή μου κινδυνεύει. Ο αστυνομικός μου είπε να σκάσω και με χαστούκισε. Μας πέρασαν χειροπέδες και μας πήγαν στο αστυνομικό τμήμα του Αιγάλεω όπου μας κράτησαν για τρεις μέρες. Με χτύπησαν και πήραν τα χρήματά μου. Υποσχέθηκαν ότι θα μου έδιναν πίσω τα χρήματα αλλά τελικά τα κράτησαν».

Παρότι δεν είχε υποβάλει αίτηση ασύλου στην Ελλάδα, οι επανειλημμένοι ισχυρισμοί του ότι η ζωή του θα τίθενταν σε κίνδυνο εάν επέστρεφε στο Ιράκ θα έπρεπε να ήταν αρκετοί για να θεωρήσει η αστυνομία ότι ζητούσε άσυλο. Όμως η αστυνομία δεν έδωσε σημασία στο γεγονός αυτό:

«Τους παρακάλεσα να μη με στείλουν πίσω στο Ιράκ, τους είπα ότι δεν θέλω να πάω, ότι η ζωή μου διατρέχει κίνδυνο εκεί, τους παρακάλεσα να με αφήσουν να μείνω. Αυτό που έκαναν ήταν να με χαστουκίσουν.

Μία μέρα ήλθε στο τμήμα ένα μεγάλο αυτοκίνητο και μας πήρε. Προχωρούσαμε για πολλή ώρα. Σταματήσαμε αρκετές φορές σε βενζινάδικα για να πάρουμε νερό και φαγητό. Μας πήγαν στα Ελληνοτουρκικά σύνορα. Μας είπαν «εδώ είναι τα σύνορα» και μας έστειλαν στην άλλη πλευρά. Εκεί μας συνέλαβε η τουρκική αστυνομία. Όταν είδαν ότι δεν είχαμε χρήματα μας

---

³⁶ Συνέντευξη με τον κ. Β, Ερμπίλ, 28.04.09

άφησαν να φύγουμε. Πήραμε ένα λεωφορείο και πήγαμε στην Κωνσταντινούπολη».

Αργότερα επέστρεψε στο Κουρδιστάν αλλά εγκαταστάθηκε στο Ερμπίλ και όχι στο Κιρκούκ που ήταν ο τόπος του.

«Δεν μπορώ να ζήσω στο Κουρδιστάν, κινδυνεύει η ζωή μου εκεί. Το πρόβλημά μου δεν είναι οικονομικό! Δεν μπορώ να μείνω εκεί. Οι γείτονές μου στο Κιρκούκ έχουν προσπαθήσει τέσσερις φορές να με σκοτώσουν και απήγαγαν τον αδελφό μου. Έστειλαν σημειώματα που έγραφαν ότι αν δεν τους δώσω χρήματα θα με σκοτώσουν. Φοβάμαι μήπως με βρουν».

Γ. Απελάσεις αιτούντων άσυλο που υποβάλλουν και τυπικά αίτηση ασύλου ενώ κρατούνται

Υπάρχουν επίσης και οι περιπτώσεις εκείνων που υποβάλλουν αίτημα στην Ελλάδα αλλά διαπιστώνουν ότι οι αρχές είναι απρόθυμες να ακολουθήσουν τις νόμιμες διαδικασίες.

4^η υπόθεση

Διενεργήσαμε μία τηλεφωνική συνέντευξη με έναν Κούρδο από το Ιράκ ο οποίος κατά τον χρόνο της συνομιλίας μας βρισκόταν στην Τουρκία³⁷. Είχε περάσει συνολικά πέντε χρόνια στην Ελλάδα, όπου κατόρθωσε να υποβάλει αίτηση ασύλου δύο φορές, παράλληλα με πολλές ανεπιτυχείς προσπάθειες. Ποτέ δεν έλαβε κάποια απόφαση για την υπόθεσή του ούτε του δόθηκε μία ευκαιρία να εξηγήσει τους λόγους για τους οποίους υπέβαλε αίτηση ασύλου. Έπειτα από πέντε χρόνια και πολλές συλλήψεις απελάθηκε στο Ιράκ από την Ελληνική Αστυνομία.

Τον Νοέμβριο του 2004 εισήλθε στο ελληνικό έδαφος και αμέσως συνελήφθη. Αφού κρατήθηκε επί τρεις μήνες στην Αλεξανδρούπολη, αφέθηκε ελεύθερος με ένα υπηρεσιακό σημείωμα το οποίο ανέφερε ότι έπρεπε να εγκαταλείψει τη χώρα εντός 30 ημερών. Αυτός όμως πήγε στην Αθήνα όπου ζήτησε άσυλο:

«Πήγα στο Τμήμα Αλλοδαπών Αθηνών στον Κολωνό και υπέβαλα αίτηση ασύλου. Η αστυνομία μου έδωσε ραντεβού μετά από τρεις μήνες. Την ημέρα του ραντεβού ξαναπήγα εκεί, αλλά η αστυνομία με έδιωξε χωρίς να μου ανανεώσει το ραντεβού».

Συνέχισε την προσπάθεια να νομιμοποιηθεί, αλλά αυτό αποδείχθηκε αδύνατο:

«Όταν άρχισαν να λειτουργούν οι νέες εγκαταστάσεις της Διεύθυνσης Αλλοδαπών Αττικής στην Πέτρου Ράλλη, άρχισα να προσπαθώ να υποβάλω αίτηση ασύλου και εκεί. Πήγα πολλές φορές, από τις τρεις τα ξημερώματα, αλλά δεν έγινε τίποτα. Έτσι έμεινα χωρίς χαρτιά».

Το 2007 συνελήφθη, δακτυλοσκοπήθηκε και αφέθηκε ελεύθερος. Τον Οκτώβριο του 2008 συνελήφθη και πάλι. Αυτή τη φορά τον μετέφεραν στα

³⁷ Συνέντευξη με τον κ. Δ, Αθήνα/Αγκυρα, 24.04.09

κρατητήρια του Τμήματος Δίωξης Λαθρομετανάστευσης στον Ασπρόπυργο. Την 12^η Οκτωβρίου 2008 κατόρθωσε να υποβάλει αίτηση ασύλου (την δεύτερή του). Παρ'όλα αυτά πέντε μέρες αργότερα απελάθηκε στο Ιράκ χωρίς να εξεταστεί η αίτησή του:

«Την 17^η Οκτωβρίου 2008 ήλθαν και με πήραν δύο άνδρες της Ασφάλειας. Ένας από αυτούς, που τον έλεγαν Γιάννη, άρχισε να με ρωτά αν θα προτιμούσα να πάω στο Ιράκ ή τη Συρία. Κατάλαβα ότι με πήγαιναν στο αεροδρόμιο για να με απελάσουν. Μιλώ πολύ καλά ελληνικά και προσπάθησα να τους εξηγήσω ότι είχα υποβάλει αίτηση ασύλου και ότι η ζωή μου θα τεθεί σε μεγάλο κίνδυνο αν επιστρέψω στο Ιράκ. Ο Γιάννης μού απάντησε ότι θα με απέλαυαν ζωντανό ή νεκρό. Κατάλαβα ότι δεν είχε νόημα να συνεχίσω να διαμαρτύρομαι και επιβιβάστηκα στο αεροπλάνο για το Ερμπίλ».

Όταν έφτασε στο Ιράκ μετέβη στην πόλη του την Μοσούλη. Καθώς όμως αντιμετώπισε δύσκολες καταστάσεις και δέχθηκε διάφορες απειλές αποφάσισε να πάρει την οικογένειά του και να εγκαταλείψει και πάλι το Ιράκ. Η οικογένεια βρίσκεται τώρα στην Τουρκία.

Δ. Απελάσεις αιτούντων άσυλο η εξέταση του αιτήματος των οποίων εκκρεμεί

Μία πολύ ανησυχητική περίπτωση αφορά την απέλαση από την Ελλάδα, υπό την απειλή των όπλων, αιτούντων άσυλο των οποίων το αίτημα εκκρεμεί. Το Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες μας ενημέρωσε για μία υπόθεση την οποία στη συνέχεια διερευνήσαμε και εμείς κατά την επίσκεψή μας στην Κωνσταντινούπολη. Δύο άτομα από το Αφγανιστάν κρατούνταν στο κέντρο κράτησης του Εντιρνέ κατόπιν απέλασής τους από την Ελλάδα η οποία είχε λάβει χώρα λίγες μέρες πριν.

Λίγες ημέρες προ της συνέντευξης που διενεργήσαμε οι τουρκικές αρχές είχαν απορρίψει το αίτημά μας να επισκεφθούμε το κέντρο κράτησης, με τη δικαιολογία ότι είχαμε υποβάλει το αίτημά μας την τελευταία στιγμή³⁸. Όμως με την βοήθεια της Τουρκικής Επιτροπής Ελσίνκι στην Κωνσταντινούπολη διενεργήσαμε τηλεφωνική συνέντευξη με αυτά τα δύο άτομα, χρησιμοποιώντας διερμηνέα³⁹. Με τη συνέντευξη επιβεβαιώθηκε ότι όχι απλώς είχαν εκκρεμή αιτήματα στην Ελλάδα, αλλά και ότι ο τρόπος με τον οποίο απελάθηκαν ήταν ιδιαίτερα ανησυχητικός.

5^η και 6^η υπόθεση:

Ο πρώτος αιτών άσυλο, ένας 23χρονος από την επαρχία Λόγκαρ είχε έλθει στην Ελλάδα από την Τουρκία τον Σεπτέμβριο του 2007 και είχε καταγραφεί αμέσως από την αστυνομία στην Μυτιλήνη. Στην Αθήνα του χορηγήθηκε η «ροζ κάρτα» από τη Διεύθυνση Αλλοδαπών Αττικής. Ανανέωσε την ροζ κάρτα τέσσερις τουλάχιστον φορές, με πλέον πρόσφατη ανανέωση αυτήν που έκανε ένα μήνα πριν την απέλασή του. Αυτό σημαίνει ότι η κάρτα του βρισκόταν σε ισχύ κατά το χρόνο της απέλασής του.

³⁸ Επιστολή του πρέσβη της Τουρκίας στο Όσλο προς την Νορβηγική Επιτροπή Ελσίνκι το ΝΗC, 23.04.09

³⁹ Συνεντεύξεις με τον κ. Ε τον κ. Ζ, Ισταμπούλ, 25.04.09

Ο δεύτερος Αφγανός, ένας 26χρονος γεννημένος στο Ιράν, εισήλθε στην Ελλάδα από την Τουρκία το 2006 και ζήτησε άσυλο. Είχε κι αυτός ανανεώσει την ροζ κάρτα του πολλές φορές. Η τελευταία ανανέωση είχε γίνει ένα μήνα πριν από την απέλασή του.

Την 19^η Απριλίου 2009 οι δύο αυτοί Αφγανοί βρίσκονταν κοντά στα ελληνοτουρκικά σύνορα, στο Σουφλί, αναζητώντας εργασία.

«Είμασταν στο σιδηροδρομικό σταθμό και μας πλησίασαν τέσσερις άνδρες. Μας ρώτησαν για ποιο λόγο είμασταν εκεί και τους είπαμε ότι ψάχναμε για δουλειά. Είπαν ότι μπορούν να μας δώσουν δουλειά και μάλιστα μας πήραν χυμούς να πιούμε. Περιμέναμε μέχρι το βράδυ που μας πήγαν σε μία αγροτική περιοχή. Έπειτα από μισή ώρα έβγαλαν ξαφνικά όπλα και μας είπαν ότι είναι αστυνομικοί».

Τους έκαναν σωματική έρευνα και τους πήραν τα χρήματα. Βρήκαν μία φωτοτυπία της ροζ κάρτας του ενός και την έσκισαν.

«Είπα ότι είμαι αιτών άσυλο. Είπαμε ότι έχουμε όλα τα χαρτιά. Φοβόμασταν ότι θα μας σκοτώσουν. Δεν μας είπαν ότι μας απέλαυναν στην Τουρκία. Φορούσαν πολιτικά και δεν είχαν ασύρματους αλλά είπαν ότι ήταν αστυνομικοί».

Τους κάλυψαν τα μάτια και τους έβαλαν σε μία μικρή βάρκα. Δύο από τους άνδρες με τα πολιτικά μπήκαν μαζί τους στη βάρκα και έπειτα από 20 λεπτά τους είπαν να πιαστούν από κάτι κλαδιά και να βγουν από τη βάρκα. Τους άφησαν σε μία δασωμένη περιοχή. Περπάτησαν μέχρι που βρήκαν ένα δρόμο και εκεί τους συνέλαβε η τουρκική χωροφυλακή και τους έστειλε στο κέντρο κράτησης του Εντιρνέ. Η τουρκική αστυνομία φωτοτύπησε τα υπόλοιπα έγγραφα που είχαν και τα οποία έδειχναν ότι είναι αιτούντες άσυλο στην Ελλάδα. Κατά τη διάρκεια της συνέντευξης οι δύο Αφγανοί ήταν πολύ ταλαιπωρημένοι και ζητούσαν να τους βοηθήσουμε να γυρίσουν στην Ελλάδα.

«Δεν ακούν αυτά που τους λέμε. Δεν υπάρχει εδώ δικηγόρος ή καποιος άλλος να μιλήσουμε. Λένε ότι θα πρέπει να βρούμε χρήματα για το αεροπλάνο και ότι θα μας απελάσουν στο Αφγανιστάν. Τους λέμε ότι δεν θέλουμε να μας στείλουν στο Αφγανιστάν και ότι θέλουμε να γυρίσουμε στην Ελλάδα. Αλλά η αστυνομία λέει ότι θα πρέπει να βρούμε λεφτά για το αεροπλάνο. Τους έχω πει ότι αν απελαθούμε στο Αφγανιστάν θα αυτοκτονήσω».

Η Επιτροπή Ελσίνκι της Άγκυρας επικοινωνήσε πάλι με τους δύο Αφγανούς την 7^η Μαΐου 2009. Κρατούνταν ακόμα στο Εντιρνέ, σε μία μεγάλη αίθουσα με 40-45 άλλους κρατούμενους. Εξήγησαν ότι στη διπλανή αίθουσα ο αριθμός των κρατουμένων κυμαινόταν από 5 έως 100. Έχοντας συνειδητοποιήσει ότι ήταν μάταιο να ζητούν να επιστραφούν στην Ελλάδα, ζήτησαν κατ'επανάληψη άσυλο στην Τουρκία, τόσο προφορικά όσο και γραπτά:

«Προσπαθήσαμε πολλές φορές να πούμε ότι ζητάμε άσυλο. Ποτέ δεν μας έλαβαν υπ'όψη»

Την 4^η Μαΐου 2009 ο ένας προσπάθησε να δραπτετεύσει από το κέντρο κράτησης αλλά τον συνέλαβαν και τον χτύπησαν άσχημα.

«Εγώ κι ένας άλλος Αφγανός προσπαθήσαμε να δραπτετεύσουμε. Η πόρτα δεν ήταν κλειδωμένη κι έτσι καταφέραμε να βγούμε από το κτήριο, αλλά ήλθε ένα αυτοκίνητο της αστυνομίας και μας έπιασαν. Από την πρώτη στιγμή άρχισαν να μας χτυπάνε. Μετά μας πήγαν πίσω στο κέντρο κράτησης. Ήλθαν τέσσερις-πέντε αστυνομικοί και άρχισαν να μας χτυπάνε και αυτοί. Αυτό κράτησε δύο ώρες. Την άλλη μέρα το πρωί ήλθαν και μας ξαναχτύπησαν. Αυτή τη φορά χρησιμοποίησαν γκλομπ. Τα πόδια μου αιμορραγούσαν. Με χτυπούσαν και με κλωτσούσαν. Από αυτόν τον ξυλοδαρμό πονάω ακόμα σε όλο μου το σώμα, δεν μπορώ να καθίσω, δεν μπορώ καλά- καλά να σταθώ στα πόδια μου. Δεν μπορώ να καθίσω ούτε στην τουαλέτα. Το δάχτυλό του δεξιού χεριού μου είχε μελανιάσει. Στην αρχή νόμιζα ότι είχε σπάσει. Και ο άλλος που είχε προσπαθήσει να δραπτετεύσει μαζί μου χτυπήθηκε πολύ άσχημα. Είναι σε πολύ κακή κατάσταση τώρα. Δεν είχαμε καμία περίθαλψη».

Η υπόθεση τέθηκε υπ'όψη των γραφείων της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες στην Ελλάδα και την Τουρκία.

Προς έκπληξή μας οι δύο Αφγανοί αφέθηκαν ελεύθεροι την 2^η Ιουνίου 2009. Δεν γνωρίζουμε όμως ποια ήταν η τύχη τους στη συνέχεια.

Σε μία άλλη περίπτωση η απέλαση ενός ατόμου του οποίου το αίτημα ασύλου εκκρεμούσε απετράπη μόνο χάρη στην άμεση παρέμβαση μίας Μη Κυβερνητικής Οργάνωσης, του Ελληνικού Συμβουλίου για τους Πρόσφυγες (στο εξής ΕΣΠ).

7^η υπόθεση

Σύμφωνα με το ΕΣΠ, ένας Πακιστανός αιτών άσυλο συναντούσε σοβαρές δυσκολίες στην προσπάθειά του να ανανεώσει την ροζ κάρτα του στη Διεύθυνση Αλλοδαπών Αττικής, στην Πέτρου Ράλλη. Παρ'ότι από τον Δεκέμβριο του 2008 πήγαινε κάθε εβδομάδα προσπαθώντας να ανανεώσει την κάρτα του, η αστυνομία τον έδιωχνε, μέχρι που τελικά συνελήφθη κατά τη διάρκεια ενός αστυνομικού ελέγχου τον Φεβρουάριο του 2009. Οι επανειλημμένες εξηγήσεις του ότι προσπαθούσε να ανανεώσει την ροζ κάρτα του αγνοήθηκαν και οδηγήθηκε σε ένα κέντρο κράτησης. Εκεί μετά από κάποιο χρονικό διάστημα τον εντόπισε ένας δικηγόρος του ΕΣΠ. Την 5^η Μαρτίου το ΕΣΠ έστειλε ένα φαξ στις αρχές ζητώντας την διερεύνηση της υπόθεσης, αλλά δεν έλαβε καμία απάντηση.

Το ΕΣΠ συνέχισε την προσπάθειά του να επιτύχει την απελευθέρωση του αιτούντα άσυλο, ωστόσο τα έγγραφα που έστειλε αγνοήθηκαν από τις αρχές. Την 20^η Μαρτίου 2009 ο αιτών άσυλο οδηγήθηκε στο αεροδρόμιο για απέλαση, βάσει μίας απόφασης που εξεδόθη χωρίς να γίνει έλεγχος για το

καθεστώς με το οποίο βρισκόταν στη χώρα. Λόγω του γεγονότος ότι ο αιτών άσυλο αντιστάθηκε στην απέλασή του, τον οδήγησαν και πάλι στο κέντρο κράτησης.

Το ΕΣΠ εξακολούθησε να ασχολείται με την υπόθεση και ζήτησε γραπτή επιβεβαίωση του ότι ο Πακιστανός αυτός υπήκοος ήταν όντως καταγεγραμμένος ως αιτών άσυλο. Την ημέρα κατά την οποία το ΕΣΠ έλαβε αυτή την επιβεβαίωση, ο αιτών άσυλο βρισκόταν και πάλι στο αεροδρόμιο προκειμένου να απελαθεί. Μόνο χάρη στα επείγοντα τηλεφωνήματα του ΕΣΠ προς τις αστυνομικές αρχές απετράπη η απέλαση ενός ατόμου με αίτημα ασύλου σε ισχύ. Τελικά ο αιτών άσυλο αφέθηκε ελεύθερος.

Η υπόθεση αυτή καταδεικνύει την αυθαιρεσία με την οποία αντιμετωπίζονται οι αιτούντες άσυλο από την αστυνομία. Είναι ασφαλώς αξιοσημείωτη η αποτελεσματική νομική συνδρομή που το ΕΣΠ κατόρθωσε να παράσχει στην υπόθεση αυτή. Όμως η υπόθεση αυτή μας γεμίζει ανησυχία για την τύχη άλλων ατόμων που δεν έχουν την ευκαιρία να προσελκύσουν το ενδιαφέρον κάποιας Μη Κυβερνητικής Οργάνωσης που μπορεί να μιλήσει για λογαριασμό τους. Η υπόθεση αυτή επίσης αναδεικνύει την έλλειψη συντονισμού μεταξύ των διαφορετικών διευθύνσεων της αστυνομίας, η οποία έχει ως αποτέλεσμα να μη διασαφηνίζεται το πραγματικό νομικό καθεστώς υπό το οποίο βρίσκεται στη χώρα ένα άτομο που κινδυνεύει με απέλαση.

8. ΑΠΕΛΑΣΕΙΣ ΒΑΣΕΙ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΟ-ΤΟΥΡΚΙΚΟΥ ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟΥ ΕΠΑΝΕΙΣΔΟΧΗΣ

Επιπλέον των περιπτώσεων παράνομων απελάσεων που περιγράφηκαν ανωτέρω, η Ελλάδα απελαύνει επίσης παράνομους αλλοδαπούς στην Τουρκία βάσει μίας επίσημης διμερούς συμφωνίας.

Ωστόσο υπάρχουν στοιχεία που καταδεικνύουν ότι η συμφωνία αυτή εφαρμόζεται και για άλλες ομάδες πέραν των παράνομων μεταναστών και ότι ένας μεγάλος αριθμός ατόμων που ζητούν ή θα ήθελαν να ζητήσουν άσυλο περιλαμβάνονται σε εκείνους που απελούνται με αυτό τον τρόπο. Οργανώσεις μεταξύ των οποίων και το Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες έχουν στοιχειοθετήσει τέτοιες υποθέσεις.

8^η υπόθεση

Μία τέτοια υπόθεση εκτυλίχθηκε την 30^η Ιουλίου 2009 όταν η Ελληνική Αστυνομία παρέδωσε στις τουρκικές αρχές 40 Τούρκους υπηκόους, Κουρδικής, κατά κύριο λόγο, καταγωγής. Εξ αυτών 21 είχαν ζητήσει άσυλο, τέσσερις μάλιστα ήταν ασυνόδευτοι ανήλικοι

Τρεις ημέρες πριν από την απέλασή τους, 21 άτομα από αυτή την ομάδα είχαν εκφράσει την επιθυμία να ζητήσουν άσυλο ενώ κρατούνταν στα Χανιά της Κρήτης. Δικηγόροι που ειδοποιήθηκαν από το Φόρουμ Μεταναστών Κρήτης συνέδραμαν 17 από τους κρατούμενους να συντάξουν μία αίτηση ασύλου. Όμως, οι αστυνομικοί που τους φρουρούσαν αρνήθηκαν να παραλάβουν τα αιτήματά τους ή να τους παραπέμψουν στις αρμόδιες αρχές. Μετά από λίγο οι κρατούμενοι μεταφέρθηκαν σε άγνωστο μέρος της

ηπειρωτικής Ελλάδας.

Το ΕΣΠ ζήτησε από το Υπουργείο Εσωτερικών να του παράσχει πληροφορίες για το πού είχαν μεταφερθεί οι κρατούμενοι αυτοί, αλλά δεν έλαβε απάντηση. Την 4^η Αυγούστου 2009 η Αστυνομική Διεύθυνση Ροδόπης απάντησε εγγράφως ότι οι 40 Τούρκοι υπήκοοι, οι οποίοι την 28^η Ιουλίου είχαν μεταφερθεί από τα Χανιά στη Βέννα, την 30^η Ιουλίου οδηγήθηκαν στον συνοριακό σταθμό των Κήπων όπου και παραδόθηκαν στις τουρκικές αρχές. Σύμφωνα με την Αστυνομική Διεύθυνση Ροδόπης δεν είχαν ενημερωθεί από την Αστυνομική Διεύθυνση Χανίων ότι κάποιιοι από τους κρατούμενους αυτούς είχαν υποβάλει αίτηση ασύλου.⁴⁰

Όπως επισημαίνει η Αλεξία Βασιλείου, μέλος της νομικής υπηρεσίας του ΕΣΠ που μας ανέλυσε λεπτομερειακά την υπόθεση:

«Είναι πολύ ανησυχητικό να διαπιστώνει κανείς ότι αυτοί οι αιτούντες άσυλο, μεταξύ των οποίων υπήρχαν και ασυνόδευτοι ανήλικοι, στερήθηκαν το δικαίωμα πρόσβασης στη διαδικασία ασύλου και στη συνέχεια επαναπροωθήθηκαν παρά την εμπλοκή και την παρέμβαση Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων και δικηγόρων και παρά την ρητή έκφραση της επιθυμίας τους να ζητήσουν άσυλο. Θα πρέπει να ληφθεί υπ'όψη ότι η πλειονότητα των ατόμων που συλλαμβάνονται και κρατούνται στα σύνορα για παράνομη είσοδο δεν έχουν πρόσβαση σε νομική βοήθεια και διερμηνεία και ως εκ τούτου, δεν τους δίνεται ποτέ ή τους δίνεται πολύ σπάνια η δυνατότητα να εκφράσουν την πρόθεσή τους να ζητήσουν άσυλο. Αυτός είναι και ένας από τους βασικούς λόγους για τους οποίους μόνο 5% των αιτημάτων που καταγράφονται στην Ελλάδα έχουν υποβληθεί στα σύνορα».

Το ανωτέρω περιστατικό αφορά άτομα που ζήτησαν προστασία λόγω φόβου δίωξης στην Τουρκία, αλλά ανάλογο πρόβλημα αντιμετωπίζουν και αυτοί που διατρέχουν κίνδυνο διαδοχικής απέλασης από την Τουρκία στη χώρα καταγωγής τους. Το 2001 η Ελλάδα και η Τουρκία υπέγραψαν την «Συμφωνία για την καταπολέμηση του εγκλήματος, ιδιαίτερα την τρομοκρατία, το οργανωμένο έγκλημα, το λαθρεμπόριο ναρκωτικών και την παράνομη μετανάστευση». Το Πρωτόκολλο για την εφαρμογή του άρθρου 8 της συμφωνίας προβλέπει ότι η Τουρκία θα αποδέχεται μέσω συγκεκριμένων διαδικασιών την επιστροφή παράνομων μεταναστών που εισέρχονται στο ελληνικό έδαφος από την Τουρκία. Την περίοδο κατά την οποία επρόκειτο να κυρωθεί το πρωτόκολλο, η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες και Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις κάλεσαν τις δύο κυβερνήσεις να προσθέσουν στο πρωτόκολλο ειδική αναφορά στους πρόσφυγες και στη Σύμβαση της Γενεύης, υποστηρίζοντας ότι διαφορετικά η συμφωνία συνιστούσε παράβαση της αρχής της μη επαναπροώθησης, αφού η Τουρκία δεν έχει κυρώσει στο σύνολό της την Σύμβαση της Γενεύης του 1951 για τους Πρόσφυγες.

---

⁴⁰ Βασισμένο σε μία πολύ αναλυτική περιγραφή της υπόθεσης από την Αλεξία Βασιλείου του Ελληνικού Συμβουλίου για τους Πρόσφυγες.

Στις περιπτώσεις κατά τις οποίες ένας αιτών άσυλο έχει υποβάλει αίτηση ασύλου στην Ελλάδα και η αίτηση αυτή δεν έχει εξεταστεί επί της ουσίας, το ζήτημα της επανεισδοχής του στην Τουρκία εγείρει ταυτόχρονα και θέμα εξέτασης της ουσίας του αιτήματός του έτσι ώστε να διασφαλιστεί η απαραίτητη προστασία που προβλέπεται από το διεθνές δίκαιο. Καθώς όμως η Τουρκία έχει θέσει έναν γεωγραφικό περιορισμό ως προς την έκταση της εφαρμογής της Σύμβασης για το Καθεστώς των Προσφύγων, δεχόμενη να εξετάσει μόνο τα αιτήματα που αφορούν υπηκόους Ευρωπαϊκών χωρών, είναι προφανές ότι η πλειονότητα των αλλοδαπών που ζητούν άσυλο στην Τουρκία βρίσκονται εκτός του πεδίου εφαρμογής του συστήματος προστασίας, αφού όσοι διέρχονται από την Τουρκία κατάγονται κατά κύριο λόγο από το Ιράκ και το Αφγανιστάν. Λόγω της ελληνικής πρακτικής να επαναπροωθεί παράνομα αλλοδαπούς, η Τουρκία τους τελευταίους μήνες έχει υιοθετήσει μία πολιτική απροθυμίας να δεχτεί στο έδαφός της άτομα που της παραδίδονται από την Ελλάδα. Τον Ιούνιο του 2009 η Τουρκία αρνήθηκε να τιμήσει την συμφωνία επανεισδοχής με την Ελλάδα:

«Αρνούμαστε να γίνουμε το μεγαλύτερο στρατόπεδο προσφύγων στον κόσμο» είπε ο Egemin Bagis, Υπουργός της Τουρκίας για τα θέματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, σημειώνοντας ότι η συμφωνία επανεισδοχής μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας θα εφαρμοστεί αν υπογραφούν ανάλογα σύμφωνα μεταξύ των χωρών διέλευσης μεταναστών, όπως είναι η Τουρκία, και των χωρών καταγωγής, όπως το Αφγανιστάν και το Πακιστάν».

Τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης δεσμεύονται από τη Σύμβαση της Γενεύης και ειδικότερα από την υποχρέωση μη επαναπροώθησης. Συνεπώς είναι σαφές ότι η επιστροφή αιτούντων άσυλο στην Ελλάδα, εν γνώσει της πορείας έμμεσης επαναπροώθησης στην Τουρκία που μπορεί να ακολουθήσουν, αντιβαίνει στο καθήκον μη επαναπροώθησης που δεσμεύει τις Ευρωπαϊκές χώρες.

Οι συμφωνίες επανεισδοχής που όλο και συχνότερα υπογράφονται μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και τρίτων χωρών, καθώς επίσης και μεταξύ μεμονωμένων χωρών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και τρίτων χωρών, μας προκαλούν ιδιαίτερη ανησυχία. Βάσει τέτοιων συμφωνιών επανεισδοχής άτομα που προσπαθούν να εισέλθουν στο έδαφος της Ευρωπαϊκής Ένωσης συχνά στέλνονται σε χώρες που έχουν δυσλειτουργικά συστήματα ασύλου. Επιπλέον αυτές οι συμφωνίες επανεισδοχής ενέχουν τον κίνδυνο να δημιουργήσουν περιπτώσεις έμμεσης επαναπροώθησης.

9. Η ΤΟΥΡΚΙΑ ΚΑΙ Ο ΚΙΝΔΥΝΟΣ ΤΗΣ ΕΜΜΕΣΗΣ ΕΠΑΝΑΠΡΟΩΘΗΣΗΣ.

Η λεπτομερής ανάπτυξη της κατάστασης των προσφύγων στην Τουρκία δεν εμπίπτει στο αντικείμενο αυτής της έκθεσης. Όταν όμως πραγματεύεται κανείς την ευρωπαϊκή δέσμευση για την τήρηση της αρχής της μη-επαναπροώθησης, θα πρέπει να έχει μία γενική αντίληψη των συνθηκών που επικρατούν στη χώρα αυτή.

Όπως προαναφέρθηκε, η άμεση απομάκρυνση ενός πρόσφυγα ή ενός αιτούντα άσυλο προς μια χώρα όπου έχει φόβο δίωξης δεν είναι η μόνη μορφή επαναπροώθησης που τα κράτη έχουν καθήκον να αποτρέψουν. Τα κράτη φέρουν επίσης την ευθύνη να εφαρμόζουν αυτή την αρχή, προκειμένου να αποφευχθεί η επιστροφή των αιτούντων άσυλο στις χώρες καταγωγής τους, χωρίς να έχει προηγηθεί εξαντλητική εξέταση του αιτήματός τους. Η έμμεση επαναπροώθηση ενός πρόσφυγα από μία χώρα σε μία άλλη, η οποία με τη σειρά της θα τον απελάσει στη χώρα στην οποία έχει φόβο δίωξης, εμπίπτει εξ' ίσου στον νομικό ορισμό της επαναπροώθησης. Όλες οι χώρες που εμπλέκονται σε αυτή την αλυσίδα διαδοχικών μεταφορών του αιτούντα άσυλο έχουν καθήκον να αποτρέπουν την επαναπροώθηση αυτής της μορφής. Γι' αυτό το λόγο, όλες οι χώρες θα πρέπει να διενεργούν, σε κάθε συγκεκριμένη περίπτωση, μια αξιόπιστη αξιολόγηση του κινδύνου έμμεσης επαναπροώθησης, πριν από την μεταφορά ενός αιτούντα άσυλο σε τρίτο κράτος, προκειμένου να διασφαλίζουν την τήρηση των διεθνών νομικών τους υποχρεώσεων.

Ένας σοβαρός κίνδυνος που αντιμετωπίζουν οι επιστρεφόμενοι στην Ελλάδα βάσει του κανονισμού Δουβλίνο II είναι ότι μπορεί να παγιδευτούν σε μία διαδοχή επαναπροωθήσεων, δηλαδή να επαναπροωθούνται αλυσιδωτά και να επιστρέψουν στη χώρα τους με τον ίδιο τρόπο, με τον οποίο ήλθαν: από χώρες μέλη του κανονισμού Δουβλίνο II στην Ελλάδα, από την Ελλάδα στην Τουρκία και από εκεί στη χώρα καταγωγής τους. Όταν επιτρέπουμε να συμβαίνει αυτό, χωρίς να έχουν ποτέ αξιολογηθεί τα αιτήματά τους για άσυλο, τότε στην ουσία αποδεχόμαστε ότι οι καλόπιστοι πρόσφυγες που βρίσκονται σε ευρωπαϊκό έδαφος μπορεί να επιστρέφονται στους διώκτες τους, χωρίς ποτέ να τους έχει δοθεί η ευκαιρία να εκθέσουν τα προβλήματά τους σε έναν αρμόδιο ευρωπαϊκό υπάλληλο.

Όπως το θέτει ο Oktay Durukan, δικηγόρος επί προσφυγικών θεμάτων, ο οποίος εργάζεται για λογαριασμό της Τουρκικής Επιτροπής Ελσίνκι στην Ισταμπούλ:

“Κάθε συζήτηση γύρω από τη διαδικασία του κανονισμού Δουβλίνο II στην ΕΕ θα πρέπει να λαμβάνει επίσης υπόψη τι συμβαίνει στην τουρκική πλευρά των συνόρων. Αυτό είναι πολύ σημαντικό.”⁴¹

Τέτοιες σκέψεις εκφράζονται επίσης από οργανώσεις όπως η Διεθνής Αμνηστία:

---

⁴¹ Συνέντευξη με τον Oktay Durukan, Ισταμπούλ, 23.04.09

“Η Διεθνής Αμνηστία εκφράζει την ανησυχία της για το γεγονός ότι πρόσφυγες, αιτούντες άσυλο και άλλοι χρήζοντες διεθνούς προστασίας απελαύνονται διά της βίας (από την Τουρκία) σε χώρες όπου αντιμετωπίζουν τον κίνδυνο δίωξης κατά παράβαση του κανόνα της μη επαναπροώθησης.”⁴²

Πράγματι, το να απελαθεί κανείς από την Ελλάδα στην Τουρκία δεν συνιστά απλά άρνηση πρόσβασης στις ευρωπαϊκές οικονομικές συνθήκες. Η Τουρκία είναι μία από τις ελάχιστες χώρες που διατηρούν γεωγραφική επιφύλαξη στη Σύμβαση για το Καθεστώς των Προσφύγων, με την οποία δηλώνει ότι η χώρα θα εξετάζει την χορήγηση προσφυγικού καθεστώτος μόνο σε όσους προέρχονται από ευρωπαϊκά κράτη. Μόνο το Μονακό, η Μαδαγασκάρη και το Κονγκό διατηρούν την ίδια επιφύλαξη, αν και οι δύο τελευταίες δέχονται πρόσφυγες από την Αφρικανική ήπειρο. Η περίπτωση λοιπόν της Τουρκίας είναι μοναδική. Ιδιαίτερα αποκαλυπτικό είναι επίσης το γεγονός ότι ούτε ένας ευρωπαίος δεν έχει αναγνωριστεί ως πρόσφυγας από τις τουρκικές αρχές- αν και σε κάποιους έχει δοθεί άδεια παραμονής στη χώρα. Κάτι τέτοιο είναι φυσικά σχεδόν αδύνατον για μη ευρωπαίους που ζουν υπό το διαρκή κίνδυνο να απελαθούν διά της βίας στη χώρα καταγωγής τους, χωρίς να έχει αξιολογηθεί το αίτημά τους για χορήγηση ασύλου.

Ο κίνδυνος αυτός αναγνωρίζεται επισήμως στην πρόσφατη απόφαση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου στην υπόθεση *Abdolkhani και Karimnia κατά Τουρκίας* της 22ας Σεπτεμβρίου 2009 (υπόθεση αρ. 30471/08) . Στην υπόθεση αυτή δύο αιτούντες άσυλο από το Ιράν, αναγνωρισμένοι ως πρόσφυγες εντολής από την Υ.Α./Ο.Η.Ε. στο Ιράκ, εισήλθαν στην Τουρκία το 2008 και απελάθηκαν αμέσως στο Ιράκ. Η πρώτη φορά ήταν τον Ιούνιο του 2008 και η δεύτερη αμέσως μετά την επανείσοδό τους στην Τουρκία. Η Τουρκία τους συνέλαβε και τους καταδίκασε για παράνομη είσοδο στη χώρα. Επιχείρησε εκ νέου να τους απελάσει στο Ιράν, παρά το γεγονός ότι αυτή τη φορά δήλωσαν στην αστυνομία, κατά τη στιγμή της σύλληψής τους, ότι ήθελαν να υποβάλουν αίτηση ασύλου στην Τουρκία. Παράλληλα εξέφρασαν φόβους για τη ζωή τους και δήλωσαν ότι κινδύνευαν να υποστούν βασανιστήρια και/ή απάνθρωπη και εξευτελιστική μεταχείριση αν επέστρεφαν στο Ιράν ή το Ιράκ. Το Δικαστήριο έκρινε ότι απελάθηκαν στο Ιράν χωρίς να έχουν πρόσβαση στις διαδικασίες ασύλου και ότι αντιμετώπιζαν κίνδυνο μεταχείρισης αντίθετης προς το Άρθρο 3 της ΕΣΔΑ αν επέστρεφαν στο Ιράν. Η Τουρκία κρίθηκε υπεύθυνη για παραβίαση των δικαιωμάτων των αιτούντων που απορρέουν από την ΕΣΔΑ και των δικών της υποχρεώσεων για σεβασμό της αρχής της μη επαναπροώθησης. Οι αποφάσεις απέλασης είχαν εκδοθεί εις βάρος των αιτούντων παρά την αναγνώρισή τους ως προσφύγων από την Υ.Α./Ο.Η.Ε. και τις προσπάθειες του οργανισμού να διασφαλίσει την αποφυλάκισή τους και την προστασία τους από την επαναπροώθηση.

Η απέλαση των ατόμων αυτών απειράπη από το ΕΔΔΑ μέσω ενός προσωρινού μέτρου βάσει του Κανόνα 39. Παράλληλα η Υ.Α./Ο.Η.Ε. άσκησε

---

⁴² Διεθνής Αμνηστία, *Αβοήθητοι: Οι πρόσφυγες στην Τουρκία στερούνται προστασίας*, 2009. <http://www.amnesty.org/en/library/info/EUR44/001/2009/en>

παρέμβαση στην υπόθεση υπογραμμίζοντας τον κίνδυνο άμεσης ή έμμεσης επαναπροώθησης που αντιμετωπίζουν οι αιτούντες άσυλο στην Τουρκία⁴³:

«...άτομα που αναζητούν προστασία στην Τουρκία, αφού αναγνωρίστηκαν ως πρόσφυγες εντολής από την Υ.Α./Ο.Η.Ε. στις χώρες που ζήτησαν αρχικά άσυλο, ιδιαίτερα το Ιράκ, στερούνται την πρόσβαση στη διαδικασία προσωρινού καθεστώτος ασύλου για μη ευρωπαίους αιτούντες άσυλο και διατρέχουν τον κίνδυνο άμεσης ή έμμεσης επαναπροώθησης, καθώς τίθενται υπό κράτηση και απελαύνονται είτε στην προηγούμενη χώρα από την οποία ζήτησαν άσυλο, είτε στη χώρα καταγωγής τους. Αυτό έχει συμβεί ιδιαίτερα σε περιπτώσεις πρώην μελών της οργάνωσης Μουτζαχεντίν του Ιράν που αναγνωρίστηκαν ως πρόσφυγες εντολής από την Υ.Α./Ο.Η.Ε., όταν διέμεναν στις Προσωρινές Εγκαταστάσεις για λήψη Συνέντευξης και παροχή Προστασίας στο Ιράκ ("TIPF"), συμπεριλαμβανομένων των κυρίων Abdolkhani και Karimnia (των αιτούντων, υπέρ των οποίων παρενέβη η Υ.Α./Ο.Η.Ε.)»

Το Δικαστήριο επανέλαβε επίσης τα διαλαμβανόμενα στην απόφασή του επί της υποθέσεως *T.I. κατά Ηνωμένου Βασιλείου (Μάρτιος 2000)*, αρ. 43844/98 ECHR2000-III (στην οποία έχουμε ήδη αναφερθεί), ότι δηλαδή η μεταφορά σε ενδιάμεση χώρα δεν αίρει την ευθύνη του απελαύνοντος Συμβαλλόμενου Κράτους. Αυτό ισχύει προκειμένου να διασφαλίζεται ότι το άτομο που μεταφέρεται, ως αποτέλεσμα της απόφασής του κράτους να τον απομακρύνει, δεν πρόκειται να εκτεθεί σε μεταχείριση αντίθετη στο Άρθρο 3 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου.

Η πρόσφατη αυτή απόφαση θα πρέπει να λαμβάνεται υπ' όψη όταν αξιολογείται ο κίνδυνος να επαναπροωθηθούν οι επιστρεφόμενοι βάσει του κανονισμού Δουβλίνο II από την Ελλάδα στην Τουρκία και στη συνέχεια από την Τουρκία στη χώρα καταγωγής τους.

Μέχρις στιγμής δεν έχει υπάρξει καμία απάντηση από τις τουρκικές αρχές. Την ώρα που συντάσσεται η έκθεση αυτή, οι αιτούντες Mohsen Abdolkhani και Hamid Karimnia εξακολουθούν να βρίσκονται στο Κέντρο Κράτησης Αλλοδαπών του Kırklareli στην Τουρκία, και για περισσότερο από ένα χρόνο, παρά την απόφαση του ΕΔΔΑ.

Αυτό εξηγεί επίσης γιατί η παραμονή κάποιου στην Τουρκία μετά από την απέλασή του από την Ελλάδα δεν αποτελεί ρεαλιστική προοπτική για όσους θέλουν να ζητήσουν άσυλο και προέρχονται από χώρες, όπως το Ιράν, το Ιράκ ή το Αφγανιστάν. Αυτό προκύπτει και από πολλές υποθέσεις που αναλύονται στην έκθεση της Τουρκικής Επιτροπής Ελσίνκι (HCA)⁴⁴, *Ματιές στον Έλεγχο της Μετανάστευσης και το Άσυλο στην Τουρκία*,.

Ενώ είναι σαφές ότι τα άτομα που φτάνουν στην Τουρκία διά ξηράς, μέσω γειτονικών χωρών, ή αεροπορικώς δεν μπορούν να κάνουν αίτηση ασύλου στην Τουρκία τη στιγμή της άφιξής τους, η κατάσταση δεν είναι καλύτερη για

⁴³ σελ 8 παράγραφος. 5.1.5

⁴⁴ Την έκθεση μπορεί να παραγγείλει κανείς στη διεύθυνση www.hyd.org.tr

εκείνους που εισέρχονται εκ νέου στην Τουρκία , μέσω των χερσαίων συνόρων με την Ελλάδα, ύστερα από παράνομη απέλαση από την ΕΕ. Αν και δεν εισέρχονται στην Τουρκία με τη θέλησή τους, αλλά αναγκάζονται να επιστρέψουν εκεί από τις ελληνικές αρχές- μερικές φορές αφού έχουν υποβάλει αίτηση ασύλου άσυλο εντός της ΕΕ- βρίσκονται ξανά απ' την αρχή στην Τουρκία, και σε καμία περίπτωση δεν είναι σε καλύτερη θέση από εκείνους που μόλις έφτασαν κατευθείαν από το Ιράκ.

Το να εθελotuφλεί κανείς μπροστά στις παράνομες απελάσεις που διενεργεί η Ελλάδα προς στην Τουρκία μπορεί να συνιστά αποδοχή της έμμεσης επαναπροώθησης από τα κράτη-μέλη της ΕΕ. Όπως εξηγεί ο Durukan:

“ Ιρανοί, Ιρακινοί, Αφγανοί και άλλοι που μπορούν να απελαθούν από την Τουρκία, εν τέλει θα απελαθούν αργά ή γρήγορα, εκτός και αν υπάρξει παρέμβαση από το ΕΔΔΑ, που παρέχει τη μοναδική αποτελεσματική προστασία. Οι πρόσφυγες διατρέχουν τον κίνδυνο μιας δεύτερης επαναπροώθησης σε χώρες των οποίων δεν είναι καν υπήκοοι. Αυτό είναι αρκετά τρομακτικό.”

Οι πρόσφυγες δεν αντιμετωπίζουν λοιπόν μόνο το ενδεχόμενο να επιστραφούν στην χώρα καταγωγής τους. Παρά τις συμφωνίες που έχουν συνάψει το Ιράν και το Ιράκ, με τις οποίες δεσμεύονται ότι δεν θα δέχονται παρά μόνο άτομα δικής τους υπηκοότητας, οργανώσεις όπως η Τουρκική Επιτροπή Ελσίνκι έχουν στοιχειοθετήσει πολλές υποθέσεις ατόμων άλλης εθνικότητας που έγιναν δεκτά από αυτές τις δύο χώρες. Για παράδειγμα, μια ομάδα Ουζμπέκων απελάθηκαν στο Ιράν, αφού αναγκάστηκαν από την Τουρκική αστυνομία να διασχίσουν ορεινή περιοχή τον Σεπτέμβριο του 2008.⁴⁵

Σύμφωνα με τον Durukan, αν και πολλοί κρατούνται για μήνες στους αποκαλούμενους ξενώνες αλλοδαπών⁴⁶, οι περισσότεροι εν τέλει απελαύνονται στην πατρίδα τους. Την ίδια άποψη έχει και η κα Gülseren Yoleri της Ένωσης για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα στην Κωνσταντινούπολη:

“Σε περιπτώσεις όπου η απόφαση για απέλαση δεν έχει εκδοθεί ακόμα, οι άνθρωποι μπορεί να περάσουν 7-8 μήνες υπό κράτηση. Πα'όλα αυτά, το 70-80% εξ' αυτών απελαύνεται τελικά.”⁴⁷

Στο Ιράκ, ο επικεφαλής των Διεθνών Σχέσεων της Περιφερειακής Κυβέρνησης του Κουρδιστάν, ο κος Fala Mustafa Bakir, επιβεβαιώνει ότι οι τουρκικές αρχές τούς παραδίδουν συχνά Ιρακινούς πολίτες:

⁴⁵ Βλ. για παράδειγμα

http://www.rferl.org/content/Uzbek_Refugees_Forcefully_Deported_From_Turkey_To_Iran/1201469.html

⁴⁶ Βλ. ειδικά Helsinki Citizens' Assembly, *Unwelcome Guests: Detention of Refugees in Turkey's Foreigners Guesthouses*, <http://www.hyd.org.tr/?pid=610>

⁴⁷ Συνέντευξη με την κα Gülseren Yoleri, Πρόεδρο της Ένωσης Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, Κωνσταντινούπολη, 22.04.09

“Οι άνθρωποι που βρίσκονται στην Τουρκία χωρίς άδεια παραμονής σε ισχύ, συλλαμβάνονται και στέλνονται στα σύνορα. Οι τουρκικές υπηρεσίες ασφαλείας καλούν τις αντίστοιχες ιρακινές και εμείς διενεργούμε έλεγχο εγγράφων. Αν είναι Ιρακινοί, τους δεχόμαστε, αν όχι δεν τους επιτρέπουμε να εισέλθουν. Συνεργαζόμαστε, επειδή αυτοί δεν είναι πρόσφυγες, αλλά παράνομοι μετανάστες.”⁴⁸

Παρόλα αυτά ο κος Fala Mustafa Bakir επιβεβαιώνει ότι πράγματι υπάρχουν και αιτούντες άσυλο μεταξύ εκείνων που απελαύνονται:

“Η τουρκική πλευρά δεν ενδιαφέρεται ιδιαίτερα αν οι απελαυνόμενοι ισχυρίζονται ότι έχουν τεκμηριωμένο αίτημα ασύλου. Αν είναι Ιρακινοί, τους στέλνουν εδώ, και εμείς είμαστε υποχρεωμένοι να τους δεχτούμε. Και ως κυβέρνηση, δεν μπορούμε να τους στείλουμε πίσω.»

Η Υ.Α./Ο.Η.Ε. επιβεβαιώνει και εκείνη τις σοβαρές δυσκολίες που βρίσκουν οι αιτούντες άσυλο και στις δύο πλευρές των ιρακινο-τουρκικών συνόρων. Σύμφωνα με την Υ.Α./Ο.Η.Ε. στην Τουρκία⁴⁹: “Αν ένα άτομο παραδίδεται στην Τουρκία από την ελληνική αστυνομία, υπάρχει σοβαρός κίνδυνος να επαναπροωθηθεί στη χώρα καταγωγής του, για παράδειγμα στο Ιράκ. ”

Στο Erbil, η Υ.Α./Ο.Η.Ε. εξέφρασε παρόμοιες ανησυχίες για την τύχη των επιστρεφόμενων:

«Η Υ.Α./Ο.Η.Ε. παρακολουθεί στενά την κατάσταση των προσφύγων που επιστρέφονται και γνωρίζει τις δυσκολίες που έχουν καταγγείλει ότι αντιμετώπισαν κάποιοι από αυτούς που είχαν απελαθεί, όπως ανάκριση και σε κάποιες περιπτώσεις κράτηση. Η Υ.Α./Ο.Η.Ε. δεν ενθαρρύνει, δεν υποστηρίζει και δεν διευκολύνει επιστροφές που δεν γίνονται εθελοντικά.⁵⁰

Τα στοιχεία που περιλαμβάνονται στην έκθεση αυτή αποκαλύπτουν τη συστηματική πολιτική της ελληνικής κυβέρνησης να εμποδίζει την είσοδο στα σύνορα ή να επιστρέφει με τη βία στην Τουρκία άτομα άλλης εθνικότητας που μπορεί να διατρέχουν κίνδυνο δίωξης, βασανιστηρίων, ή απάνθρωπης και εξευτελιστικής μεταχείρισης, όπως και τον κίνδυνο περαιτέρω επαναπροώθησης στις χώρες καταγωγής τους.

Τα κράτη-μέλη που εφαρμόζουν τον κανονισμό Δουβλίνο II θα πρέπει να αναστείλουν την μεταφορά αιτούντων άσυλο στην Ελλάδα, μέχρις ότου βεβαιωθούν ότι η ελληνική πολιτική ασύλου τελεί σε συμμόρφωση με τις διεθνείς υποχρεώσεις της χώρας για δίκαιη εξέταση των αιτημάτων ασύλου.

⁴⁸ Συνέντευξη με τον κο Falah Mustafa Bakir, Erbil, 28.04.09

⁴⁹ Συνέντευξη με την Υ.Α./Ο.Η.Ε. της Τουρκίας, 24.04.09

⁵⁰ Συνέντευξη με την Υ.Α./Ο.Η.Ε. του Erbil, Ιρακ, 28.04.09

THE NORWEGIAN
HELSINKI COMMITTEE
www.nhc.no

Kirkegata 5, 0153 Oslo, Norway
Phone: (+47) 22 47 92 02
Fax: (+47) 22 41 60 76
E-mail: nhc@nhc.no

www.noas.org

Pb. 8893 Youngstorget, 0028 Oslo. Norway
Phone: +47 22 36 56 60, Telefax: + 47 22 36 56 61
E-mail: noas@noas.org.

AITHMA

Μεϊντάνη 13-15, Αθήνα
Τηλ. 2109241677, 6977280984
E-mail: aitima@freemail.gr

